

editie 2006/2007

Kultuurstraat Was ik maar een Brinker

Plan van aanpak Kultuurstraat Wesselerbrink

Slimme combinaties tussen fysiek, sociaal en economisch voor leefkwaliteit, een bruisend en levendig stadsdeel(hart).

Ecoryprijs 2005

Aan het project Kultuurstraat Wesselerbrink is in april 2005 de Ecory Herstructureringsprijs 2005 uitgereikt.

De Kultuurstraat werd aangemerkt als het meest innovatieve en oplossingsgerichte herstructureringsplan.

Volgens het juryrapport veelbelovend voor het bereiken van een toekomstgericht en duurzaam resultaat.

Ecorys is een internationaal adviesbureau dat in 2005 samen met het ministerie van VROM een congres over herstructurering van de woningmarkt organiseerde.

Inhoudsopgave

1.	Kultuurstraat: sociale en culturele impuls	2
2.	Unieke projecten in de Wesselerbrink	4
3.	Sociale karakteristiek	5
4.	Ruimtelijke karakteristiek	8
5.	Positionering	10
6.	De Wesselerbrink in 2030 streefbeeld	11
7.	Sociale ruimtevrage	13
8.	Initiatieven, investeringen: er gebeurt veel	17
9.	Uitvoeringsprogramma	21
	Colofon	35

Achter dit Plan van Aanpak gaat een rijke schakering aan inzichten, documenten en beelden schuil. Op de meegeleverde **CD-Rom** treft u:

1. De digitale versie van de eerste editie van dit Plan van Aanpak.
2. De beschrijving van de gevolgde methode en aanpak: Leefsturing.
3. Van mensen naar meters: bestaande situatie en kengetallen sociale voorzieningen als benchmark, met verantwoording per kengetal.
4. Verslagen van alle gesprekken met de co-makers, een schat aan informatie, inzichten en ideeën.
5. Verslagen, agendanotities en startnotities per atelier.
6. Journaals, flyers en presentaties over (onderdelen van) de Kultuurstraat.
7. Een rondleiding door de Wesselerbrink met foto's, een diashow, een filmimpressie en kaarten.

Gemeente Enschede

Stadsdeel
Zuid

1

Kultuurstraat: sociale en culturele impuls

De Wesselerbrink is aandachtswijk

De Wesselerbrink is één van 56 aandachtswijken van het ministerie van VROM. Het is een typische jaren '70 wijk, met een functionele stedenbouw en uitstraling, ingericht volgens het principe van functiescheiding. Er liggen veel fysieke maar ook sociale opgaven. De wijk heeft veel gezinnen met lage inkomens. Het is bovendien de meest multiculturele wijk van Enschede. De bewoners zijn sterk georganiseerd.

Onze focus: drie pijlers

We werken aan de Wesselerbrink vanuit een scherpe visie. Onze visie heeft een duidelijke focus die rust op drie pijlers:

1. trots op de Wesselerbrink

- een wijk waar de inwoners zelf trots op zijn, en dat uitstralen (ik ben een Brinker!)
- en een wijk waar de rest van Enschede trots op is (was ik maar een Brinker!)

2. nieuw noaberschap

- uniek aan de Wesselerbrink is de enorme bereidheid om samen te werken voor de Brink
- grote bereidheid bij inwoners, organisaties en instellingen om samen te werken
- soms is het noaberschap nog wat naar binnen gekeerd
- we willen dat meer naar buiten keren, open en ontvankelijk voor anderen
- daarom: nieuw noaberschap
- hier hoort leefstijl bij om zich te willen inzetten voor de eigen omgeving en voor de buurt
- slimme verbindingen tussen activiteiten en organisaties en ruimte in de wijk
- ook toekomstige nieuwe bewoners op leefstijl noaberschap aantrekken

3. uniek en geliefd in Enschede

- de Wesselerbrink is een naoorlogse wijk waarin we gaan investeren
- die investeringen moeten de Wesselerbrink niet alleen maar wat verbeteren
- ze moeten er een van de meest geliefde wijken van Enschede van maken
- die investeringen moeten niet een imitatie worden van wijken elders
- ze moeten vanuit eigen kracht tot een unieke wijk leiden.

Er komen veel investeringen aan

Er gaan allerlei projecten en initiatieven lopen die bijdragen aan de stedelijke vernieuwing van de wijk:

- herstructurering: sloop-nieuwbouw 400 woningen, renovatie 900 woningen
- revitalisering winkelcentrum, winkelareaal, uitstraling, herinrichting omliggende openbare ruimte
- (ver)nieuwbouw voorzieningen als gezondheidscentrum, Leger des Heils en Brede School
- realisatie woon-service-zone en buurtkamerprojecten voor ouderen
- vernieuwing Wesselerbrinkpark, nieuwe voorzieningen zoals pannenkoekenboerderij (Woningcorporatie Domijn en SWE)
- in de omgeving: nieuwe economische as Zuidverval naar stadscentrum, doortrekken rijksweg A35 naar Duitsland, nieuwe landgoederenwijk Het Brunink ten zuiden van de Wesselerbrink.

We willen een krachtige sociale en culturele infrastructuur

Bij trots, nieuw noaberschap en een unieke en geliefde wijk hoort een sterke, leefbare en bruisende sociale en culturele infrastructuur. Elders in het land is te zien dat deze vaak in de verdrukking komt bij het soort projecten dat hierboven genoemd staat. Wij willen ervoor zorgen dat de projecten juist een forse investering in de kwaliteit van het dagelijks leven betekenen. In sociale en culturele gebouwen, openbare ruimte, activiteiten, trots en in nieuwe kansen voor de bewoners.

Het winkelcentrum in de Wesselerbrink: het tweede hart van Enschede, binnenkort start de revitalisering

Dat doen we met de Kultuurstraat

Om dit te bereiken is het niet voldoende om alle projecten afzonderlijk op te pakken. Er is samenhang nodig, en slimme verbindingen. Hiervoor hanteren we het Kultuurstraat concept. De Kultuurstraat is niet letterlijk een straat, maar een metafoor om ruimtelijke en economische ontwikkelingen te combineren met het bereiken van sociale en culturele effecten. We spreken over een straat omdat het gaat om de combinatie van gebouwen en omliggende openbare ruimte.

Plan van aanpak voor uitvoering

Om dit te realiseren heeft het stadsdeel met Stipo Consult in zeven maanden dit plan van aanpak gemaakt. Met ruim 80 betrokkenen hebben we gesprekken gevoerd om informatie, toekomstideeën, visies, initiatieven en bereidheid om mee te doen te mobiliseren. Dit plan van aanpak is de gemeenschappelijke basis voor het werken aan de Wesselerbrink in de komende jaren. Dit werd mede mogelijk gemaakt door de IPSV-subsidies (Innovatief Programma Stedelijke Vernieuwing) van het ministerie van VROM.

We hanteren een innovatieve en creatieve aanpak

De innovatieve en creatieve Stipo-aanpak is de inspiratiebasis geweest om met het stadsdeel Enschede Zuid tot een eigen Kultuurstraataanpak te komen. Essenties van de aanpak zijn:

- **Middle-up-down** - vernieuwende ideeën en kennis uit de wijk voor een doorleefd plan van aanpak; het plan is niet opgelegd maar ontstaat van onderaf, met een stedelijk perspectief.
- **'Enhancement'** - uitgangspunt zijn de initiatieven die er al zijn, versterkt door ze slim met elkaar te verbinden; lopende projecten worden niet gefrustreerd maar versterkt.
- **Co-makers** niet van achter de tekentafel maar sleutelfiguren, inwoners, initiatiefnemers en investeerders, raadsleden en beleidsmakers zijn mede ontwikkelaar (co-maker) van dit plan.
- **Toekomstgericht** - gesprekken zijn gevoerd vanuit streefbeeld: een sprong in de tijd naar de toekomst van de Wesselerbrink; het gezamenlijke streefbeeld staat in hoofdstuk 6.

- **Integreren van denken en doen** - vanaf het begin zijn streefbeelden aan concrete uitvoeringsacties gekoppeld; we zijn al gestart met de uitvoering, waardoor het plan geen papier blijft.
- **Kruispunten en creativiteit** - door mensen en organisaties in ateliers bij elkaar te brengen ontstaan nieuwe combinaties en worden initiatieven, ideeën en denkwerelden aan elkaar geknoopt.
- **Integraal als resultaat, niet als uitgangspunt** - met één op één gesprekken en selectieve en gerichte organisatie van kruispunten blijft het proces hanteerbaar en enthousiasmerend voor de deelnemers; geen grote praatclubs waar weinig uit voortkomt.

De aanpak schakelt daarbij voortdurend tussen:

• beschikbare middelen	en	het realiseren van het streefbeeld
• korte termijn kansen	en	lange termijn streven naar kwaliteit
• mensen	en	ruimte
• lokale investeringen	en	de betekenis voor wijk en buurt.

Om als voorbeeld te kunnen dienen voor de rest van Nederland zijn de aanpak en methode op verzoek van het ministerie van VROM apart uitgebreid beschreven in het document 'Leefsturing', zie www.leefsturing.nl.

2 Unieke projecten in de Wesselerbrink

Natuurlijk is het waar dat de Wesselerbrink aandachtswijk is, maar er gebeuren al veel unieke projecten die de sociale en culturele infrastructuur versterken, waar we bijzonder trots op kunnen zijn. De Kultuurstraat neemt deze als uitgangspunt en geeft ze nieuwe impulsen. Een korte opsomming.

Actieve participatie bewoners

- 'Voor wat hoort wat' principe: als bewoners een deel van het beheer overnemen dan bespaart het stadsdeel daarmee geld en krijgen bewoners iets terug zoals een speeltoestel, (in de meeste andere naoorlogse wijken in Nederland zijn de bewoners niet of nauwelijks georganiseerd, laat staan dat ze zich voor hun eigen omgeving inzetten).
- Videojournaal wijkraad. Om contacten tussen culturen te stimuleren en meer begrip voor elkaar tot stand te brengen maken groepen met een verschillende achtergrond video's van hun leven in de Wesselerbrink. De video laten ze aan elkaar zien en praten erover.

Vernieuwingen voor leefbaarheid, veiligheid en cultuur

- Brede scholen elders komen moeizaam van de grond; hier is een actieve samenwerking, waarbij de vernieuwende gedachtesprong is gemaakt dat het niet per se een gebouw hoeft te zijn, maar het allereerst samenwerking is; het kind staat centraal, maar het is ook een kruispunt voor ouders om elkaar te ontmoeten en voor instanties om de ouders te bereiken; er is actief aandacht voor kindveilige routes vanuit en naar de school naar omliggende voorzieningen.
- Het jaarlijkse festival Zuid Kleurt de Stad en culturele festivals op de brinken, zoals op de Ypelobrink, zetten de Wesselerbrink op de kaart in Enschede.
- Daar waar sommige corporaties elders veel moeite hebben om in leefbaarheid te investeren lopen de corporaties hier voorop: brede school en goede samenwerking met Stichting Gezondheidscentra Enschede voor oprichten gezondheidscentra. Er staat (al 30 jaar) een gezondheidscentrum in de Wesselerbrink, dat model kan staan voor de HOEDen (Huisartsen Onder Een Dak) in de rest van Nederland.
- Er zijn buurtkamers voor ouderen opgezet: voormalige woningen krijgen nu een buurtfunctie, waar ouderen elkaar in de eigen omgeving ontmoeten. Veel gemeenten worstelen met hangjongeren; hier is al enige jaren een voortvarende samenwerking gaande tussen politie, welzijn en stadsdeel om hanggroepjes jongeren

in kaart te brengen (achtergrond, opleidingsniveau, mate van overlast).

Ruimtelijke verbetering voor sterkere sociale infrastructuur

Veel corporaties denken na hoe ze ouderen in de wijk kunnen laten blijven wonen;

- in De Posten zijn hoekwoningen opgeofferd om daar gestapelde appartementengebouwtjes voor ouderen voor in de plaats te bouwen.

De jaren '70 galerijflats waren doorgangshuizen en zijn overal een probleem; in de Wesselerbrink zijn ze omgebouwd tot 1200 seniorenappartementen; ze zijn nu zeer geliefd vanwege de nabijheid van voorzieningen, het centrum, het park en de ruime woningplattegronden.

De openbare ruimte had in verleden veel bosgroen, snelgroeiend, dichte gewassen, wat een onveilig beeld gaf; dit is in de afgelopen jaren vervangen voor laag groen (mooier en kost minder).

Van schoolplein naar speelplein: de pleinen bij de scholen krijgen ook na schooltijd een functie als speelruimte voor kinderen uit de buurt.

Hier komt bij dat de komende jaren nog veel investeringen gedaan worden. Al deze initiatieven willen we behouden. We willen niet dat de Wesselerbrink een zoveelste, anonieme naoorlogse wijk wordt. Wel willen we de initiatieven meer richten, en ze focussen op onze pijlers: trots, nieuw noaberschap en een unieke en geliefde wijk in Enschede worden.

3 Sociale karakteristiek

"Tien jaar geleden durfden deurwaarders de straat niet in. Nu wel. Het is een veilige wijk. Helaas is het veiligheidsgevoel nog laag. Toch willen de meeste bewoners er blijven wonen."

"Tien jaar geleden was het een goede wijk met enkele zwakke plekken, nu is het een slechte wijk met een paar goede plekken. De organisatie en cohesie zakken als een kaartenhuis in elkaar".

"Het park is een sterk pluspunt van de wijk. Juist vanwege het park en het winkelcentrum heb ik als wat oudere bewoner enkele jaren geleden gekozen voor mijn woning in de Wesselerbrink."

"Ik zie toekomst van de Wesselerbrink zonnig in. Het valt wel mee met de problemen. Als je de wijk vergelijkt met wijken elders dan helemaal."

"De Wesselerbrink lijkt niet achteruit te gaan wat de noodzaak tot politieoptreden betreft. Het is evengoed wel de 'drukste wijk' van Enschede Zuid voor de politie."

"De Wesselerbrink is een veilige wijk, maar er is een soort SBS6 effect. De bewoner voelt zich onveilig omdat het nieuws de onveiligheid benadrukt. Meer ontmoeting verhoogt de veiligheid."

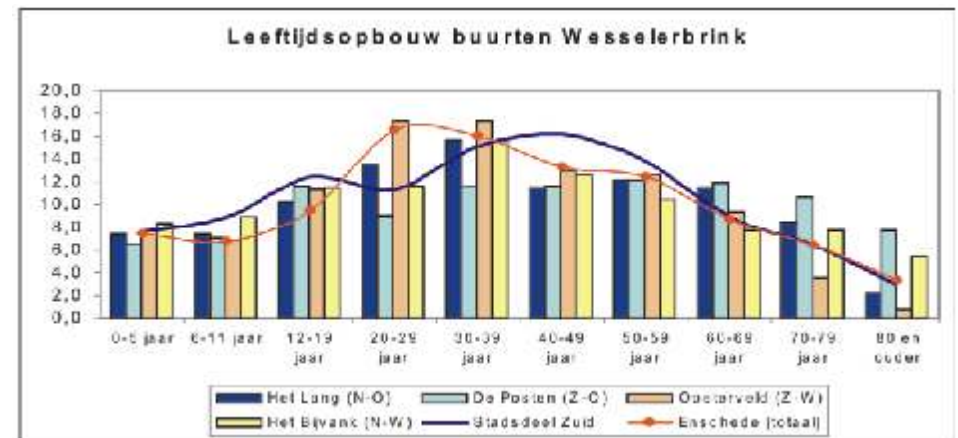
Voor een sterkere sociale infrastructuur is eerst een beter begrip nodig van de sociale karakteristiek. Deze citaten laten zien hoe divers de beelden van inwoners en betrokkenen zijn. Er is niet één waarheid te vertellen over de Wesselerbrink, het is een aaneenschakeling van individuele verhalen. Hieronder beschrijven we wat we in die verhalen zijn tegengekomen.

Korte sociale geschiedenis

De sociale geschiedenis laat zich begrijpen vanuit de eenzijdige woningvoorraad die in de jaren '70 is gebouwd (ca. 6.000 woningen). In de eerste jaren woonden er leraren, beroepsmilitairen, middenstanders. Eind jaren '80 / begin jaren '90 werden Helmerhoek en Stroinkslanden gebouwd en trokken veel toenmalige Brinkers door naar de nieuwste wijken. Ze lieten relatief goedkope en ruime huurwoningen achter, inmiddels niet meer de

nieuwste die Enschede te bieden had. Deze hobbywoningen werden betrokken door mensen met een laag inkomen en een slechte positie op de arbeidsmarkt. Voor Enschedese begrippen relatief veel allochtonen, toonden belangstelling voor de leeggekomen woningen.

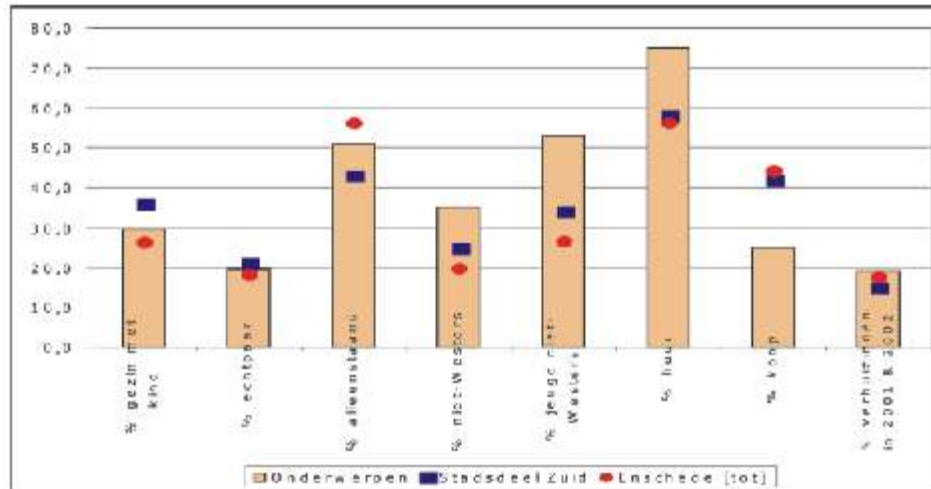
Bijzonder is de komst van Suryoye vluchtelingen (mensen met het Syrisch-Orthodoxe geloof die zijn gevlucht uit hoofdzakelijk Turkije en Syrië). Ze willen graag in de buurt wonen van hun bisschop (in Glane) en hun Kyrialeoskerk (in de Wesselerbrink). Hierdoor komt al enige tijd een nieuwe stroom mensen de wijk in met hogere opleiding, handelsgeest, ambitie en hoge verwachtingen van hun kinderen.

Leeftijdsofbouw Wesselerbrink: dichtbij het gemiddelde van Enschede

Sociale samenstelling nu

Er wonen nu zo'n 17.000 mensen in de Wesselerbrink. De samenstelling loopt momenteel van de onderkant van de inkomens tot Jan Modaal, "er ligt thuis standaard een pak shag op tafel". Er is ook nog een groep oorspronkelijke bewoners van weleer. Deze groep, die aan het vergrijzen is, hun kinderen uit huis, zijn vaak actief in de bewonerscommissies. Daarnaast signaleren veel gesprekspartners een instroom van sociaal zwakkeren uit andere (afbraak)buurten.

Sociale samenstelling Wesselerbrink: relatief veel alleenstaanden en allochtonen. Bovendien veel huurwoningen

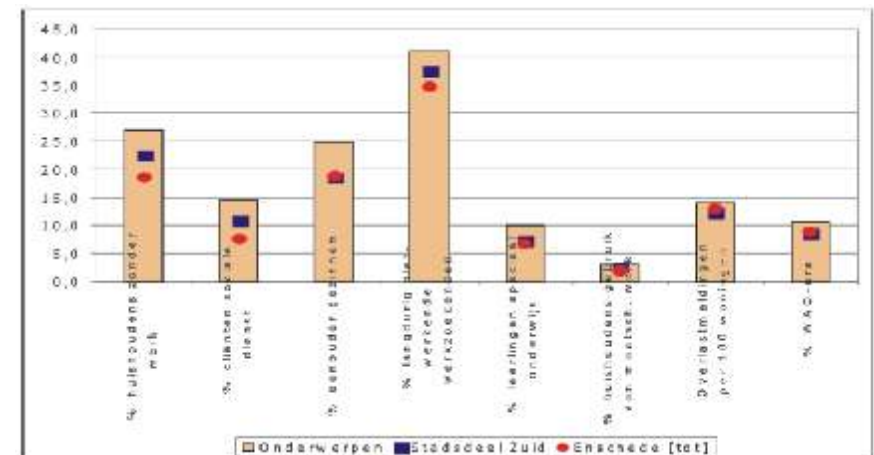
De meest multiculturele wijk van Enschede

Van alle bewoners is zo'n 35% allochtoon. Onder de schoolkinderen ligt dit hoger: 53%, met uitschieters op sommige scholen (bv. De Meckelenburg 85%). Veel daarvan zijn Suryoye, vluchtelingen uit het Midden-Oosten met een wij-cultuur met sterke interne sociale controle, financiële solidariteit, ondernemend (bezitten 70-80% van de allochtone zaken, veel restaurants, ook in de regio en in Duitsland) en internationaal georiënteerd (familie door de hele wereld, hoog internetgebruik). Wat ze onderscheidt van andere vluchtelingen uit het Midden-Oosten is dat ze geen thuisland hebben, in Nederland willen blijven en willen investeren in hun toekomst en die van hun kinderen. Er wonen ook Turken en Marokkanen, Surinamers, Indonesiërs en mensen uit diverse Afrikaanse landen.

Voorheen waren de grote en relatief goedkope 'hobbykamerwoningen' populair. Inmiddels kennen zij een derde generatie die zich steeds meer voegt in de autochtone leefstijl. Kinderen op de basisschool zijn volledig geïntegreerd: hier is volgens bewoners en schooldirecteuren niets te merken van verschillen tussen culturen. Op de middelbare scholen zoeken de groepjes elkaar juist weer op, allochtonen spreken weer onderling hun eigen taal. Allochtone ouders willen hun kinderen het liefst op gemengde scholen plaatsen (dus niet zwarte scholen): ze willen hun kind de beste kansen geven. Ouders zelf mengen echter weer erg moeilijk met elkaar.

Relatief veel sociale problematiek

Met alle kansen die de sociale structuur van Wesselerbrink biedt, kan niet worden voorbijgegaan aan de realiteit dat er ook veel mensen in een sociaal problematische positie zitten. In heel Enschede Zuid leven er ongeveer 5.000 mensen in de marge. Er is veel problematiek achter de voordeur, die te zien is in de onderstaande cijfers. Er zijn veel zwarte scholen, soms oplopend tot 85% is allochtoon. De scholen hebben allochtoon of autochtoon veel achterstandskinderen: alle 6 basisscholen hebben meer dan 50% achterstandskinderen, soms oplopend tot 85%. De meeste problematiek is te vinden in het noordelijke deel van de Wesselerbrink, waar nu nog veel huurwoningen zijn.

Sociale problematiek Wesselerbrink: op veel indicatoren liggen de percentages hoger dan in het gemiddelde van Enschede Zuid en Enschede als geheel

Sterke kanten: hoge organisatiegraad

- Een opvallende hoge organisatiegraad van bewoners in de Wesselerbrink, iets waar andere aandachtswijken hun 'vingers bij af zouden likken'. Dit is een belangrijke kans voor de stedelijke vernieuwing. Er zijn meer dan 50 bewonerscommissies. Wijkraadvergaderingen zijn drukbezocht (40 á 50 mensen per keer). De eerste commissies werden zo'n vijftien jaar geleden opgericht als reactie op de toenmalige verloedering. Nu is er bijna op elke brink een commissie die zich richt op de kwaliteit en de veiligheid van de eigen woonomgeving. In de commissies nemen nog hoofdzakelijk oorspronkelijke (autochtone) inwoners zitting.
- Suryoye kennen eveneens een hoge organisatiegraad. Deze organisatiegraad is nog wel meer gericht op eigen kring dan op de wijk. De taal lijkt een barrière, de hechte gemeenschap is positief maar kent als keerzijde dat de uitwisseling met andere netwerken zoals de bewonerscommissies nog grotendeels op gang moet komen. Hiervoor worden over en weer wel inmiddels de eerste stappen gezet. Dit heeft nog verdere impulsen nodig.
- Bewoners organiseren veel, zoals Brinkfeesten, Brinkvolleybaltoernooi, Summer Events (vh. Zomer in Zuid) voor jongeren en ouderen in de wijk tijdens de zomermaanden, een videoploeg die allerlei activiteiten in de wijk filmt.
- Sociale sector in de wijk heeft eveneens een zeer hoge organisatiegraad; het noaberschap vertaalt zich ook hier in een hoge bereidheid tot en mate van samenwerking.
- De Brink als biotoop: de bewoners verklaren zelf hun grote sociale cohesie en organisatiegraad onder andere door het Brinkenconcept waarmee de wijk is gebouwd: de Brink is een logische 'biotoop': 's zomers zit men buiten, ouders krijgen contact met elkaar via de kinderen; vanuit de keuken kijkt men op de spelende kinderen. De organisatiegraad verschilt wel sterk per Brink, afhankelijk van hoe actief de mensen zijn en welke leefstijl bewoners hebben.

Zwakke kanten: ombuigen naar trots, nieuw noaberschap en geliefd en uniek in Enschede

- Vergrijzende organisatiestructuren: de sterk georganiseerde bewonerscommissies bestaan nu nog grotendeels uit autochtonen die vaak van oudsher in de wijk wonen. De commissies zijn behoorlijk aan het vergrijzen en staan voor de uitdaging om verjonging te brengen.
- Suryoye doen nog weinig mee: zoals hierboven aangegeven is, daarbij belangrijk dat Suryoye zich ook meer op hun wijk gaan richten. Voor beide partijen (bewonerscommissies, andere samenwerkingsverbanden en Suryoye) ligt hier een uitdaging om bruggen naar elkaar te slaan.
- Bedreiging negatieve spiraal: de grootste bedreiging voor de Wesselerbrink is dat een neerwaartse spiraal ontstaat. Inwoners die wat meer kansen hebben of krijgen willen hun kind niet op een school met alleen maar achterstandskinderen. Wie kan verhuist naar elders. Wie overblijft heeft niet uit vrije wil ervoor gekozen om in de Wesselerbrink te wonen, maar komt daar terecht omdat hij elders niets anders kan krijgen. Uit de

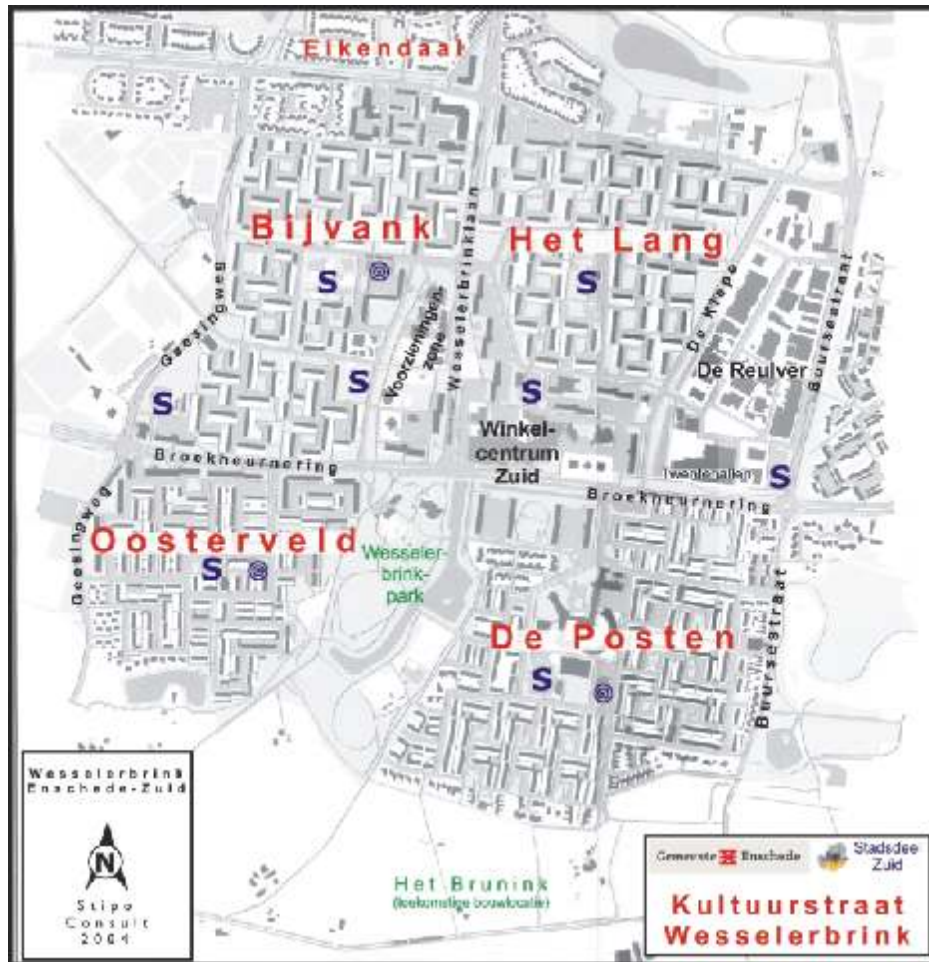
gesprekken blijkt dat er nu nog veel bewoners zijn die er graag willen blijven wonen. Iedereen streeft wel duidelijk naar een meer gemengde sociale samenstelling in de wijk om deze neerwaartse spiraal te voorkomen.

- Nieuwe instroom zonder noaberschap: de herstructurering en de aanleg van Het Brunink leiden tot instroom van nieuwe bewoners. Meer variatie is gewenst, maar de bedreiging is dat de nieuwelingen weinig op hebben met het sterke noaberschap. De uitdaging is om vooral deze leefstijl aan de wijk te binden, het 'dorps wonen in de groene stad'; ook bij de instroom van nieuwe bewoners.

4 Ruimtelijke karakteristiek

Om de wijk verder te brengen is ook inzicht in de ruimtelijke karakteristiek van belang. Een beknopte beschrijving.

Namenkaart Wesselerbrink

Korte ruimtelijke ontstaansgeschiedenis

De Wesselerbrink is in de jaren '60 als eerste van de drie Zuidwijken ontworpen, voor de bestrijding van de toenmalige woningnood in Enschede. De bouw stond daardoor in het teken van snel en goedkoop bouwen: veel sociale woningbouw in grote bouwstromen en veel identieke woningen in gelijksoortige structuren: de opzet van Brinken, dat door de hele wijk werd 'gestempeld'. De wijk werd op enige afstand van het bestaande stedelijk gebied aangelegd aangezien de rijksweg A35 (met uitloop N35) werd aangelegd. Hierdoor werd de wijk een randwijk.

Beleving nu

De stedenbouwkundige opzet is zowel gebaseerd op ideeën van de tuinstadgedachte (aparte zelfvoorzienende eenheid in het groen) als van functiescheiding (CIAM).

Met name de CIAM-gedachte (de stedenbouwstroming die streefde naar de rationele stad, met scheiding van functies als wonen, werken en verkeer) is nog goed herkenbaar in de Wesselerbrink. Zo zijn er aparte gebieden voor wonen (de Brinken), werken (de Reulver), recreëren (wijkpark, sportcomplex) en verkeer (functionele wijk- en buurtontsluitingswegen) kenmerkend voor de ruimtelijke opbouw. Dit heeft de volgende consequenties:

Heldere hoofdwegenstructuur, gemarkeerd door hoogbouw.

- De rechte verkaveling, die ook verticaal doorzet: rechte gebouwen met veelal platte daken.
- De centrale ligging van de wijkvoorzieningen (winkelcentrum Zuid en de voorzieningenzone met Wijkservicecentrum, politie, kerken, sport- en spelpark, school en wijkcentrum).
- Daaromheen vier woonbuurten (Het Bijvank, Het Lang, De Posten en Het Oosterveld), waar weer centraal de buurtvoorzieningen liggen (de schoollocaties).
- Het Wesselerbrinkpark als centrale groenvoorziening tussen de woongebieden.
- Open bouwblokken met een hovenverkaveling ('de brinken') zonder tuinen aan de noordkant en groene stroken aan de achterkanten langs de hoofdwegen.

Op buurt- en blokniveau is de tuinstadgedachte nog zichtbaar:

- Het brinkconcept is in de hele wijk doorgevoerd: brinken als overzichtelijke woongebiedjes met een stimulerende werking voor burenccontact en saamhorigheid. Nog steeds kent de Wesslerbrink een hoge organisatiegraad per brink.
- De ontsluitingsprincipes: door de wegenstructuur wordt doorgaand verkeer nog steeds uit de woongebieden geweerd.

Bijzonder is de hobbykamerwoning. Deze komt in de Wesslerbrink veel voor. De woningen zijn gebouwd in vier stroken rondom een brink. Ze hebben drie verdiepingen, met een garage en een hobbykamer op de benedenverdieping. De keukens en de woonkamers bevinden zich op de eerste verdieping. Veel hobbykamerwoningen zijn inmiddels gerenoveerd.

Sterke kanten: meer benutten en uitdragen

- Wesslerbrinkpark: door de opwaardering van het park wordt dit groen in toenemende mate gewaardeerd. Het park zou je nog meer noordelijk kunnen doortrekken richting de voorzieningenzone.
- Centraal gelegen wijk- en buurtvoorzieningen: elementair voordeel ten opzichte van woonbuurten uit latere bouwperiodes. Daar moeten voorzieningen met moeite terug in

de buurten en wijken worden geplaatst.

- Heldere en duidelijke uitvalswegen: je bent snel op de hoofdwegen om naar het winkelcentrum of het centrum van Enschede te gaan. Mensen kunnen snel op de snelwegen zijn. De buurten zijn goed bereikbaar per auto.
- Aantrekkelijk landschap aan de Zuidkant: zeer goede uitloop- en recreatiegebieden op fiets- en loopafstand.
- De sociale eenheden van de Brinken: kan een negatief element zijn als de bewoners in zichzelf gekeerd raken, maar heeft ook zeer veel positieve kanten. Het positieve meer uitdragen en benutten. Voor negatieve aspect: werken aan meer kruispunten: creëren van ontmoetings- en verblijfsruimten.

Zwakke kanten: ombuigen naar successen

- Identiteit: geen samenhang en weinig uitstraling: hier aan werken door meer expliciete gebouwen en objecten langs de belangrijkste routes en de entrees van de Wesslerbrink te realiseren. In diverse projecten wordt gewerkt aan meer samenhang tussen de verschillende hoofdonderdelen van de wijk (nu nog sterk gescheiden door de hoofdontsluitingswegen).
- Eenzijdigheid van de woningvoorraad: hier aan werken door differentiatie, nu nog veel sociale huur, veel hobbykamerwoningen en weinig variatie in prijsklasse, woninggrootte en uitstraling.
- De zeer strakke functiescheiding: er moet meer flexibiliteit in functies binnen de hoofdeenheden komen; meer combinaties van wonen-werken-recreëren.
- Naar binnengekeerdheid van de diverse onderdelen van de wijk: het winkelcentrum, de hoogbouw daaromheen, De Reulver met de Twentehallen, de overige voorzieningen: ze lijken zich allemaal van de bezoeker op de wegen af te keren. Juist hier meer aandacht voor uitstraling op de belangrijkste routes door de Wesslerbrink.
- Geen directe (lees: handige) fiets- en OV-verbinding met het centrum van Enschede: vanuit het winkelcentrum zou een directe OV-verbinding zeer wenselijk zijn en vanuit Het Lang en De Posten een makkelijker verbinding via de Buurserstraat.
- Obstakels staan de vorming van één centraal hart in de weg: de lanen en de flats zijn een forse scheiding tussen winkelcentrum en voorzieningenzone en Wesslerbrinkpark. Er moet een ander soort verbinding tussen deze gebieden komen, met helderder oversteekmogelijkheden en visuele relaties door kunst en bomenrijen. Het harnas moet een hart worden.

5 Positionering

Alvorens over te gaan tot het streefbeeld is het nog van belang om de Wesselerbrink in de bredere context te plaatsen. We kijken daarbij naar de functie van de wijk in Enschede. We plaatsen hem ook in de tijd, met een blik naar de komende decennia en de nieuwe kansen die ontstaan. Het is belangrijk om de wijk niet als een eiland op zich te benaderen, maar te kijken naar nieuwe ruimtelijke, economische, en sociale ontwikkelingen in de omgeving.

De Wesselerbrink is te zien als een mooie wijk met goede ligging aan de buitenkant van de stad, dichtbij de natuur van het Overijssels Landschap. In de toekomst zal Enschede verder verstedelijken.

Wat nu buitenwijken zijn wordt meer bij de stad getrokken. De mentale afstand tussen Enschede en de Wesselerbrink is nu nog groot, maar er zijn allerlei ontwikkelingen waardoor dit over 20 jaar minder het geval zal zijn.

Voor de Wesselerbrink spelen hierbij de volgende ontwikkelingen een belangrijke rol:

- **Door het doortrekken van de snelweg A35**, die langs de Wesselerbrink loopt en de Zuidwijken afscheidt van de rest van Enschede, naar Duitsland, verschuift de weg van 'het einde van de snelweg' naar 'belangrijke doorgaande route'. Dit betekent nieuwe kansen voor de ernaast liggende gebieden.
- **De Zuiderval**, de invalsweg vanaf de snelweg naar het centrum (en aan de andere kant naar de Wesselerbrink) wordt de komende jaren fors opgewaardeerd. Zuid komt hierdoor mentaal dichterbij de stad te liggen. Op termijn is dit van grote betekenis voor het bedrijventerrein De Reulver, dat een ideale ligging heeft. Dit is een lange termijnverhaal vanwege de eerst nog beschikbare voorraad andere hoogwaardige bedrijventerreinen in Enschede. Hoe dan ook zijn beide zijden van de rijksweg op termijn als een geheel te beschouwen.
- **De aanleg van de luxe landschapswoonwijk Het Brunink** direct ten zuiden van Wesselerbrink geeft een andere positie aan de wijk, die minder aan de rand zal liggen.
- **De woonservicezone** wordt sterk ontwikkeld, deze zone krijgt met bijbehorende service- en zorginfrastructuur een functie voor heel Zuid, wellicht voor heel Enschede.

- **Een veranderende relatie zuid - rest stad.** Het centrum heeft het stadsdeel Zuid steeds meer nodig. De grondprijs in het centrum stijgt. Voorzieningen en winkeltjes die daar geen plek meer kunnen krijgen worden meer naar buiten gedrukt; eerst in de rand van het centrum, maar op termijn zal ook die meer gaan verstedelijken, en dan is het zinvol de blik ook Zuidwaarts te richten. Zonder elkaar te beconcurreren kan Zuid daarin een rol vervullen. Evenementen zoals Summer Events (vh. Zomer in Zuid) dragen eraan bij om inwoners uit het centrum naar Zuid te trekken. En het al bestaande gebruik van de uitgebreide sportvoorzieningen, voor binnensport en buitensport, in de Wesselerbrink draagt hieraan bij.
- **Eigen kracht: noaberschap en winkelhart.** De Wesselerbrink is nu een overloopwijk voor de rest van Enschede. Het streven is om dit te doorbreken met een grotere sociale mix. Het moet meer een middenwijk worden, maar géén middelmatige wijk. Unieke punten zijn het noaberschap van de inwoners ('dorps wonen in de groene stad') en het goed draaiende winkelcentrum (het beste in de regio, ook grensoverschrijdend).
- **Veranderende relatie Duitsland.** De komende decennia wordt de relatie met Duitsland belangrijker, de hele regio kent een verstedelijking. Naast de A35 wordt de Buursestraat die langs de Wesselerbrink loopt een belangrijke ontsluitingsweg (ook voor Het Brunink). De Wesselerbrink kan hiervan profiteren; nu al komen veel Duitsers boodschappen doen in het winkelhart.

6 De Wesselerbrink in 2030 - streefbeeld

Dit streefbeeld beschrijft wat 'wij' inwoners, investeerders, raadsleden, beleidsmakers en stadsdeel met elkaar willen voor de Wesselerbrink. Het is van belang om ons plan van aanpak op te stellen vanuit een gezamenlijk gedragen toekomstbeeld, om vervolgens vanuit dat streefbeeld terug te redeneren wat er de komende jaren nodig is om dat te bereiken.

Sociaal

Meer trots op de wijk

- **Wat we zien in 2030:** inwoners zijn nog steeds trots op hun Brink, en inmiddels is de onderlinge cultuur meer naar buiten gekeerd, open en ontvankelijk voor elkaar. Bewoners stralen trots uit op de eigen wijk: 'Ik ben een Brinker!'. Er zijn meer highlights om die trots aan op te hangen. Nog steeds is er een zomerfestival (Zuid Kleurt de Stad), het park trekt diep de stad in, het winkelcentrum is een bruisend hart en er zijn goed in het zicht mooie gebouwen en kunstwerken gekomen die de identiteit versterken. De wijk onderscheidt zich met dit alles door zijn sterke eigen karakter.
- **Wat we niet zien:** een gemiddelde doorsnee naoorlogse wijk zoals er zoveel zijn in Nederland, bewoners wonen en winkelen er, maar verder heeft de wijk geen betekenis in hun leven.

Het Wesselerbrinkpark: wijkbewoners, woningcorporatie en welzijnsstichting werken actief om het nog mooier te maken.

Grotere sociale differentiatie

- **wat we zien in 2030:** meer gemêleerde inwoners naar opleidingsniveau, leefstijl, inkomen, levensfase. Eigen talenten inwoners worden beter en actiever benut. 80% van de inwoners in 2004 is blijven wonen, 20% is nieuwe instroom, maar wel gericht op leefstijl 'nieuw noaberschap'. Er is meer variatie gekomen in eigendomsverhouding (huur/koop), woningtype, woninggrootte (oppervlakte) en prijsklasse. Differentiatie is er in 'pasteltinten' (niet harde contrasten tussen duur en goedkoop maar allerlei geleidelijk oplopende prijsklassen) waardoor inwoners een wooncarrière in hun eigen buurt kunnen maken. De differentiatie Het Bijvank en Het Lang hebben hieraan een belangrijke bijdrage geleverd. Brinken in de hele wijk zijn zowel sociaal, economisch als ruimtelijk veel diverser ten opzichte van elkaar geworden. Elke Brink is een eenheid, de diversiteit is er doordat ze elk een eigen karakter hebben. Brinken zijn sociaal niet alleen naar binnen gekeerd maar ook betrokken op de wijk als geheel. Mensen blijven er langer wonen.
- **wat we niet zien:** een negatieve spiraal van weg verhuizen; een wijk van voornamelijk huurwoningen. Brinken die er identiek uitzien en van elkaar zijn afgekeerd. Instroom van individuen die niets met noaberschap hebben.

Sociale organisatie en cohesie behouden: Brinken zijn een logische 'sociale biotoop', elke brink heeft een bewonerscommissie.

Sociale organisatie en cohesie behouden, culturen elkaar laten versterken

- **wat we zien in 2030:** kleinschalige betrokkenheid. De Wesselerbrink is uniek en geliefd als meest multiculturele wijk van Enschede. Dit is ook fysiek meer zichtbaar, de wijk is een kraamkamer voor multicultureel ondernemerschap; er zijn allerlei bruggen tussen de culturen ontstaan. Mensen voelen zich niet alleen betrokken bij hun groep maar ook bij hun wijk. Er zijn veel ontmoetingspunten in de wijk met veel gelegenheid voor informele contacten op straat.
- **wat we niet zien:** Living Together Apart, grootschalige desinteresse.

Meer en betere voorzieningen

- *wat we zien in 2030*: sterk onderwijs, welzijn en zorg, verblijfsvoorzieningen, activiteiten voor de jeugd en voorzieningen op cultureel vlak. Hoger voorzieningenniveau; een sterk functionerend preventiewerk voor alle doelgroepen, een levend voorzieningen- en winkelhart met sterke relaties naar het park, het achterliggende Overijsselse Landschap en de Twentehallen, waar ook 's avonds veel is te doen. Voorzieningen op loopafstand in het hart van de buurten met een steunpunt in elk van de vier kwadranten om service aan de bewoners te verlenen. Gebouwen die duurzaam in de tijd allerlei voorzieningen onderdak kunnen bieden, steeds meebewegend met de wisselende sociale samenstelling van de wijk: 'voorzieningengebouwen' (werknaam).
- *wat we niet zien*: een pure woonbuurt; een pure zorgzone.

Ruimtelijk

Van introvert naar extravert ('hier ben ik')

- *wat we zien in 2030*: een fraaie presentatie van de wijk langs de lanen: woonbuurten meer met hun gezicht ernaartoe. 'Welkom in Wesselerbrink'; dit is versterkt met hoogbouw langs hoofdwegen. Flatgebouwen hebben bedrijfjes en diensten in de plint. Het winkelcentrum en de Twentehallen hebben een fraaie buitenkant; de parken liggen goed en uitnodigend in het zicht
- *wat we niet zien*: ruggen en dichte onderkanten

Meer verblijfsfeer openbare ruimte

- *wat we zien in 2030*: een gezellige inrichting, een geliefde verblijfsfeer in de buurten en het hart van de wijk, terrasjes op warme zomerdagen; kunst in de openbare ruimte die bekend is in heel Enschede; ontmoetingsplekken in het hart van de buurten. Nog steeds een ruim en groen beeld waar op enkele plekken wat verdichting heeft plaatsgevonden. Ruim winkel- en marktplein en parkeren ondergronds; ga je de randweg over dan kom je in het groen.
- *wat we niet zien*: alleen maar functionele openbare ruimte, zeeën van geparkeerd blik, weinig groen.

Economisch

Bedrijvigheid stimuleren

- *wat we zien in 2030*: de Reulver en het winkelcentrum zijn belangrijke en goed draaiende economische centra. Er is een inniger relatie met het centrum (geen concurrentie maar met eigen uniek en aanvullend karakter) en de omliggende regio. Er is daarnaast meer bedrijvigheid gekomen in de buurten, kleine bedrijfjes (diensten, kantoor-tjes, voorzieningen voor ouderen) in plinten flatgebouwen. Woonwerkwoningen voor kleinschalige, niet-schadelijke bedrijvigheid. Een sterkere relatie met VMBO-scholen: ruimte voor stage waarin leerlingen hun eigen bedrijfje runnen, die ook voor de buurt aantrekkelijk is. Combinaties met zorgonderwijs; woon-werkbrinken die zich onderscheiden van andere brinken; meer multiculturele economie. Bewoners profiteren volop van de wijkeconomie.
- *wat we niet zien*: alleen maar een woonwijk; het onbenut laten van de potenties en de positie van de Wesselerbrink in de ruimere omgeving.

7 Sociale ruimtevrage

Huidige voorzieningen

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken geïnventariseerd. In hoofdstuk 9 wordt de vertaling daarvan voor het uitvoeringsprogramma beschreven.

In de onderstaande tabel geven we allereerst zicht op wat er momenteel aan voorzieningen is in Enschede. Er is gekozen voor deze gebiedseenheid, omdat mensen op de schaal van Zuid gebruik maken van voorzieningen. Enschede-Zuid omvat de wijken Helmerhoek, Stroinkslanden en Wesselerbrink.

		Huidige situatie		Kengetal			Gewenst		Verschil	
		Eenheden	Vierkante meters	Eenheden per 1000 inwoners	Ruimte eenheden per m2	m2 per 1000 inwoners	Eenheden	Vierkante meters	Eenheden	Vierkante meters
Zorg	Huisarts	9,00	455,00	0,43	80,00	34,00	15,58	1247,07	-6,58	-791,07
	Fysiotherapie	7,00	1218,40	0,91	50,00	45,50	33,35	1667,53	-26,35	-449,13
	Tandarts	8,00	385,00	0,36	110,00	39,60	13,19	1451,30	-5,19	-1066,30
	Verloskundigen	-	-	0,08	40,00	3,20	2,93	117,28	-2,93	-117,28
	Consultatiebureaus 0-11	1,00	90,00	0,10	297,00	29,70	0,57	169,65	0,43	-79,65
	Apotheken	4,00	1085,00	0,14	200,00	28,00	5,13	1026,17	-1,13	58,83
	Zorg voor ouderen muraal 75+	86,00	5160,00	50,00	60,00	3000,00	103,45	6207,00	-17,45	-1047,00
	Zorg voor ouderen semi muraal 65+	369,00	11070,00	70,00	30,00	2100,00	338,73	10161,90	30,27	908,10
Onderwijs	Basisonderwijs 4-11	3982,00	26778,00	1000,00	9,40	9400,00	3982,00	37430,80	n.v.t.	-10652,80
	Voortgezet onderwijs 12-18	3996,00	8367,00	1000,00	7,50	7500,00	3996,00	29970,00	n.v.t.	-21603,00
Maatschappelijke voorzieningen	Buurthuis	3,00	1810,00	0,10	1000,00	100,00	3,66	3664,90	-0,66	-1854,90
	Jongeren centrum	1,00	15,00	0,10	275,00	27,50	3,66	1007,85	-2,66	-857,85
	Tienerhuiskamer	-	-	0,10	75,00	7,50	3,66	274,87	-3,66	-274,87
	Buurtservicepunten	5,00	355,60	0,10	75,00	7,50	3,66	274,87	1,34	80,73
	Welzijn van ouderen	6,00	766,80	0,10	75,00	7,50	3,66	274,87	2,34	491,93
	Peuterspeelzaal 2-3	147,20	1814,88	115,20	7,50	864,00	99,19	743,90	48,01	1070,98
	Kinderopvang plaatsen 0-3	304,00	5465,60	461,54	7,50	3461,54	798,46	5988,46	-494,46	-522,86
	Kinderopvang plaatsen 4-11	50,00	890,00	166,67	7,50	1250,00	663,67	4977,50	-613,67	-4087,50
	Maatschappelijke dienstverlening			0,17	10,88	1,85	6,23	67,79	pm	pm
	Maatschappelijke opvang			bestaat geen kengetal voor					pm	pm
Religie	Religieuze gebouwen	7,00	5570,00	bestaat geen kengetal voor					7,00	5570,00
	Bibliotheken	1,00	611,00	bestaat geen kengetal voor					1,00	611,00
Cultuur	Podia	3,00	990,00	bestaat geen kengetal voor					3,00	990,00
	Oefenruimte/ateliers			bestaat geen kengetal voor					pm	pm
Sport en vrije tijd	Sport binnen	n.v.t.	17744,00	n.v.t.	n.v.t.	256,36	n.v.t.	9395,34	n.v.t.	8348,66
	Sport buiten	n.v.t.	17444,00	n.v.t.	n.v.t.	5193,69	n.v.t.	190343,54	n.v.t.	-15903,54
	Formele speel, ontmoetingsruimte 0-5	24,00	36311,00	33,00	100,00	3300,00	88,64	8863,80	-64,64	27447,20
	Formele speel, ontmoetingsruimte 6-11	41,00	57218,00	14,00	500,00	7000,00	42,36	21182,00	-1,36	36036,00
	Formele speel, ontmoetingsruimte 12-18	21,00	30569,00	10,00	2000,00	20000,00	39,96	79920,00	-18,96	-49351,00
	Verenigingsgebouwen	17,00	5365,00						17,00	5365,00

Spiegel ervaringscijfers: structureel te weinig voorzieningen; slimme combinaties noodzaak

De volgende stap is dat de huidige voorzieningen zijn afgezet tegen landelijke kengetallen en ervaringscijfers. Dit is een 'benchmark', als het ware een spiegel die we onszelf voorhouden. Het is niet mogelijk hieruit een blauwdruk af te leiden voor het precieze aantal vierkante meters dat aan voorzieningen in Zuid of in de Wesselerbrink nodig is. De precieze behoefte hangt immers nauw samen met zeer specifieke lokale omstandigheden, bevolkingssamenstelling, kwalitatieve eisen, inrichting en opbouw van de buurten, afstand tot het centrum, etc. Wel laat het in grote lijnen zien hoe het voorzieningenaanbod in Zuid zich verhoudt ten opzichte van landelijke cijfers.

Het beeld dat op vrijwel alle fronten naar voren komt is een bevestiging van wat er uit de gesprekken komt: Zuid is onderbedeeld met voorzieningen. Er is behoefte aan meer ruimte voor voorzieningen. Juist omdat die ruimte beperkt is, zal het van groot belang zijn om slimme combinaties te creëren, gebruik te maken van elkaars ruimte, een forse impuls op gang te brengen in het voorzieningen-, recreatie- en winkelhart en in de voorzieningen op loopafstand in de buurten. Uitzondering is overigens de binnensport: daarvan laten de cijfers zien dat Zuid een verzorgingsgebied is voor Enschede. De interviews bevestigen dit ook.

Belangrijke sociale voorziening: Verzorgingshuis De Posten

Korte conclusies:

- Enschede Zuid herbergt een kwart van alle inwoners van Enschede. Het heeft de omvang van een kleine stad. Desondanks heeft het op bijna alle fronten minder voorzieningen dan het landelijk gemiddelde.
- Kinderopvang in Enschede Zuid is v r onder de norm. Peuterspeelzaalwerk zit er ver boven. Kennelijk verkiezen veel Zuidbewoners de peuterspeelzaal als goedkoop alternatief voor kinderopvang.
- Er zijn verhoudingsgewijs weinig vierkante meters voor huisartsen, fysiotherapeuten en tandartsen in Enschede Zuid, terwijl de regio Twente maar net onder het landelijk gemiddelde zit. Wellicht gaan veel bewoners elders in Enschede naar de tandarts en de fysiotherapeut. De mogelijkheid is ook aanwezig dat Enschede Zuid op veel fronten een grote 'sociale effectiviteit' heeft wat de voorzieningen betreft (voorzieningen worden misschien intensiever en effectiever gebruikt dan elders).
- Het aantal speelplekken voor kinderen (0-11) is veel groter dan de tabel doet vermoeden. Naast de trapvelden, schoolpleinen, speeltuinen enz. bieden de meeste Brinken, Hoeken en Landen in Enschede Zuid voor kinderen tientallen kleine en grotere speelplekken en plaatsjes. Deze zijn bekend bij het stadsdeel, maar over de oppervlakten zijn er geen gegevens. De genoemde getallen zijn daarmee een minimum.
- De werkelijk bespeelbare ruimte is veel groter! Alleen al de grasveldjes op de brinken hebben en geschat oppervlak van 600m2 per brink. En er zijn tientallen brinken en woonerven in Zuid.
- Voor tieners en jongeren tussen de 12 en 18 is er weinig vertier in Enschede Zuid. Zowel op het gebied van welzijn als van speel- of ontmoetingsgelegenheid valt er relatief weinig te beleven.
- De sociale infrastructuur voor ouderen lijkt voortvarend te worden aangepakt.
- Met speelruimte en sportgelegenheid zit het goed in Enschede Zuid. De Twentehallen hebben een verzorgingsgebied, dat veel groter is dan Enschede Zuid alleen.
- Hoewel er geen kengetal voor bestaat is er voor een wijk met zesendertigduizend inwoners erg weinig horeca in Enschede Zuid. Er zijn twee gelegenheden, waarvan één in de Twentehallen.

Interviews: kwalitatieve vragen voorzieningen Wesselerbrink

Uit de interviews komt aanvullend op de spiegeling met ervaringscijfers elders een duidelijk beeld naar voren van de 'autonome vraag' naar voorzieningen, zoals die op dit moment wordt voorzien.

Fraaie levenscyclus-bestendige voorzieningengebouwen op loopafstand in de buurten

Deze voorzieningen zijn of afwezig, of van onvoldoende kwaliteit. In de interviews is het probleem gesignaleerd dat voorzieningen te veel elk hun eigen gebouw hebben, dat van die gebouwen ook niet altijd even effectief gebruik wordt gemaakt en dat veel gebouwen zijn verouderd. Tegelijk zijn er veel aanknopingspunten om de samenwerking tussen voorzieningen te versterken en om de slimme combinaties te creëren. Deze zijn hard nodig. Een bijkomend probleem is dat de toekomstige sociale ruimtevraag zich moeilijk laat voorspellen. De sociale geschiedenis van de wijk laat zien dat er in relatief korte tijd een totaal andere bevolkingssamenstelling kan ontstaan. Ook de komende jaren blijft de samenstelling veranderen, zeker met de herstructurering. Hieruit is (ook al in het streefbeeld benoemd) de behoefte voortgekomen om een betere samenwerking te krijgen voor het ontwikkelen en het beheren van het maatschappelijke vastgoed en daarbij voorzieningengebouwen te ontwikkelen die door de decennia heen steeds met de levenscyclus van de wijk mee kunnen bewegen.

Aandacht voor de inhoud van de voorzieningen

Fraaie gebouwen moeten er zeker komen, maar gebouwen zonder inhoud zijn niets waard. Voor noaberschap en een sterke leefkwaliteit zijn investeringen in onderwijs, welzijn, zorg en cultuur noodzakelijk. Onderwijs, Welzijn, Zorg, Cultuur, Gemeente Enschede, alle worden ze nu en de komende jaren geconfronteerd met grote bezuinigingen, die op dit moment al fors doorwerken in het activiteitenaanbod. De lumpsumfinanciering van het onderwijs zal de komende jaren een forse inzet van scholen vragen, waarbij accenten in het onderwijs anders komen te liggen. Aan de ene kant zal er meer beleidsvrijheid zijn, maar de inschatting is dat maatwerk op wijkniveau minder wordt. Het is wenselijk dat er alternatieve financieringsstromen voor de inhoud gevonden worden (sponsoring door grote bedrijven, woningcorporaties, winkelcentra etc.).

De teloorgang van preventie?

In het verlengde hiervan: in verschillende interviews wordtesignaleerd dat er steeds minder aandacht lijkt te bestaan voor de preventieve kant van welzijnswerk. Door nieuwe financieringsstructuren en de roep om meetbare effecten staat het voorkomen van maatschappelijke problematiek onder druk. De nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning leidt daarbij op zijn minst tot onzekerheid. Tegelijk wordt het enorme belang van preventie gesignaleerd, ook uit kostenoverwegingen: tal van ervaringen leren dat een euro geïnvesteerd in preventie meer oplevert aan de kant van symptoombestrijding.

Tekort aan voorzieningen en activiteiten voor de oudere jeugd

Wat de cijfers aangeven is ook in zeer veel gesprekken gesignaleerd. Natuurlijk zijn jongeren voor een groot deel gericht op het stadscentrum en is het niet reëel dat de Wesselerbrink in centrumvoorzieningen gaat voorzien. Maar ook in de planmatig opgezette woonwijk zelf is te weinig in de dagelijkse sfeer te doen voor jongeren. Er zijn overigens ook veel ideeën geopperd om hieraan iets te doen.

Tekort aan voorzieningen en activiteiten voor ouderen

Ook in veel interviews is aan de orde gekomen dat er voor het vergrijzend deel van de bevolking in de Wesselerbrink meer geschikte woningen moeten komen, zorg- en welzijnsvoorzieningen op loopafstand in de wijken, en dat de inrichting van de openbare ruimte hier goed op moet worden afgestemd. Daarbij komt de wens naar voren om geen aparte ouderenzone te creëren, maar dit te integreren met voorzieningen voor en activiteiten van alle andere bevolkingsgroepen. Het lopende initiatief voor de woonservicezone in de Wesselerbrink speelt hierop in.

Te weinig ontmoetings- en verblijfsvoorzieningen, cultuur en kunst

De openbare ruimte en de functionele opzet en inrichting van de wijk nodigen weinig uit tot ontmoeting en verblijf op wijkniveau. Bij de eigen woning zijn er de brinkpleinen en de bewonerscommissies. Maar op wijkniveau is er nauwelijks horeca (één café op 38.000 inwoners), zijn er geen terrasjes, is er geen centraal verblijfsplein en is er na 18:00 in het centrum niets meer te beleven. Voor ontmoeting op wijkniveau zijn 'flessenhalzen' nodig waar mensen bij elkaar samen komen in hun looproute. Er zijn ook weinig culturele voorzieningen en kunst die tot ontmoeting uitnodigen. Er is een roep om een kunstwerk dat de trots versterkt en waar mensen kunnen samenkomen. Wel sterk in de ogen van

iedereen is het Wesselerbrinkpark en de initiatieven om in de kop meer voorzieningen te creëren. Is 'kruispunt' en wordt in het uitvoeringsprogramma in hoofdstuk 9 beschreven.

Sociaal: bruggen tussen culturen

Al verwoord in het streefbeeld, is de door praktisch iedereen geuite wens en noodzaak om meer bruggen tussen de culturen te slaan. Het multiculturele karakter als positieve eigenschap van de Wesselerbrink. Hiervoor is meer uitwisseling nodig op het gebied van cultuur (ook praktisch, bijvoorbeeld recepten uitwisselen, eetgewoontes, gedichten en verhalen), handel, sport en onderwijs. Suryoye signaleren de laatste jaren scherpere verhoudingen binnen de wijk. Zij streven zelf juist ook vanuit hun vluchtelingen-achtergrond naar een veilige leefomgeving waarin mensen respect voor elkaar hebben. Ook de autochtone bewoners zoeken naar manieren om meer contacten te leggen en allochtonen bijvoorbeeld te interesseren voor de bewonerscommissies en het beheren van de woonomgeving.

Leden van wijkraad en politie:

vlnr. Egbert Jonker, Cees van Gelder, Gerard Krone, Truus Eliveld, Jos Dijkhuis (politie)

Overige punten:

- Tekort gymzalen voor basisscholen.
- Participatie cultuur en sport daalt.
- Brede school zou ook goed recept voor middelbaar onderwijs kunnen zijn.
- De Suryoye gemeenschap signaleert behoefte aan aparte studieruimte voor jongeren, een Arabische krant in de bibliotheek en uit de wens om een Suryoyenaam in één van de straatnamen terug te zien.
- Er is tekort aan betaalbare atelierruimtes voor kunstenaars in de Wesselerbrink.

- **Trots op de Wesselerbrink:**

- Gebieden meer met het gezicht naar de hoofdlanen brengen, met fraaie architectuur, landmarks; zichtlijnen naar het groen en aansprekende kunst.
- Hoofdlanen, de belangrijkste routes vanwaar de Wesselerbrink wordt beleefd.
- Belangrijkste poorten waar de focus allereerst op moet worden gericht
- Betere relatie creëren tussen gebieden (oversteekbaarheid, visuele relatie)
- Specifieke bijdrage gezicht naar de lanen: nieuwe weg (onderdeel herstructurering).

- **Uniek en geliefd in Enschede:**

- Brinkstructuur overeind houden, te versterken, brinken als sociale en ruimtelijke eenheid bewaren maar ten opzichte van elkaar veel diverser maken.
- Toekomstige winkel-, verblijfs- en ontmoetingshart van de Wesselerbrink, met regionale betekenis.
- Steviger relatie van centrale hart met voorzieningenzone, park, De Posten en Twentehallen.
- Het fraaie Wesselerbrinkpark met investeringen in de kop, doorlopend via de nieuwe stadsrandzone en de toekomstige landschapswijk Het Brunink naar het omliggende Overijssels Landschap.
- Het omvangrijke sportpark met een verzorgingsgebied groter dan Zuid alleen.

- **Nieuw noaberschap:**

- Het centrale voorzieningen- en ontmoetingshart.
- Voorzieningenzones daaromheen.
- De voorzieningen op loopafstand in de buurten, gebundeld in brede scholen die kunnen uitgroeien tot voorzieningen gebouwen. Deze vormen het hart van de buurten en kennen een fraaie uitstraling en architectuur.
- De belangrijkste concentraties van zorg en service.
- De woongebieden, met de brinken als 'sociale biotoop', maar ook in de nieuwe wijk Het Brunink met nieuw noaberschap.
- Nieuwe weg als onderdeel herstructurering creëert 7 nieuwe, kleinschaliger brinken als biotoop.

De sociaal-ruimtelijke visiekaart

8 Initiatieven, investeringen: er gebeurt veel

Zoals gezegd gaat er de komende jaren veel gebeuren in de Wesselerbrink. Hieronder volgt een beknopte beschrijving van het programma en de doelen per initiatief. Het stimuleren van bestaand initiatief is een belangrijk uitgangspunt voor onze aanpak. We gaan daarom zoveel mogelijk uit van de initiatieven die er al zijn. Vanuit de kwaliteitspijlers, het streefbeeld en de sociale ruimtevraag geven we in dit hoofdstuk de belangrijkste aandachtspunten aan waarmee dat initiatief sterker kan worden voor de wijk. In het laatste hoofdstuk beschrijven we de slimme combinaties, de kruispunten die we willen gaan opzoeken om hier verder inhoud aan te geven en concrete acties aan te koppelen.

Herstructurering Het Bijvank en Het Lang

- Hoofdinvesteerder: woningcorporatie Domijn.
- 360 woningen maken plaats voor nieuwbouw, de huishoudens worden verspreid over de komende vijf jaar verhuisd. 420 nieuwe woningen; divers palet voor ouderen, jonge starters en gezinnen. Woningen voor starters (huur €300), sociale huur gezinnen (huur €450), vrije sector huur (huur €500-700), sociale koop voor jonge starters (vijf flats in het noorden, €100.000), koopwoningen voor gezinnen en enkele dure koopwoningen (€500.000)
- Investeren in openbare ruimte, aanpak te grote brinken door realisatie nieuwe weg.
- Investeren in Brede School in relatie met herstructurering woningen.
- Investeringsplan en uitvoering lopen door tot 2012.
- Er is inmiddels een sociaal plan vastgesteld. Hierover is regelmatig gecommuniceerd met de bewoners.

Aandachtspunten:

- Investeren als springplank voor unieke en geliefde wijk in Enschede, geen imitatie van elders maar uitgaan van de eigen kracht van noaberschap: bestaande sociale structuren als uitgangspunt, bewoners betrekken (corporatie investeert hier ook in); differentiatie in pasteltinten (geleidelijk oplopende prijsklassen) ondersteunt dit en nieuwe instroom richten op leefstijl nieuw noaberschap.
- Trots vergroten: meer naar lanen brengen (corporatie investeert hierin met nieuwe complexen, voorzijde woningen langs de lanen en het creëren van 7 nieuwe brinken langs een binnenweg).
- De economische aspecten zijn nog niet goed uitgewerkt. Het gaat hier niet alleen om het realiseren van ruimte voor voorzieningen, winkels en bedrijven, maar ook om het

activeren van bewoners door het scheppen van werkervaringsplaatsen.

- Het concept van de unieke brink: meer eigen identiteit per brink nastreven.

Revitalisering winkelcentrum

- Hoofdinvesteerders: vereniging van eigenaars, winkeliersvereniging, vastgoed en DC BV, Domijn en De Woonplaats.
- Uitbreiding met 4.500 m2 vloeroppervlak (autonome groei winkels en uitbreiding branches, toevoeging horeca) gekoppeld aan sanering winkelstrips De Posten en Het Bijvank. Verdubbeling aantal parkeerplaatsen.
- Betere overdekte routing binnen winkelcentrum, meer verblijfs sfeer binnen, beter buitenaanzicht (vooral via architectuur), duidelijker entree, koppeling met voorziening- en strook, meer levendigheid, laagbouw en markering met woontoren.
- Relatie wordt gelegd met initiatieven voor bibliotheek, gezondheidscentrum en voorzieningszone.

Aandachtspunten:

- Relatie met voorzieningszone verstevigen, maar vooral ook in samenhang met de plannen voor het park.
- Levendig verblijfsplein creëren, autoluw op maaiveld.
- Toegankelijkheid winkelcentrum: ruime invalidenparkeerplaatsen, openbare ruimte inrichten voor 'wieltjes' (rollators, kinderwagens, etc.).
- Trots: echt fraaie 'landmark' laten verrijzen.
- Nieuw noaberschap krijgt een impuls door de handel tussen bevolkingsgroepen.
- De economische aspecten zijn nog niet goed uitgewerkt. Het gaat hier niet alleen om het realiseren van ruimte voor voorzieningen, winkels en bedrijven, maar ook om het activeren van bewoners door het scheppen van werkervaringsplaatsen.
- Het concept van de unieke brink: meer eigen identiteit per brink nastreven.
- Ook voor jeugd en jongeren wordt het winkelcentrum een aantrekkelijk gebied om in te verblijven.
- Nieuw noaberschap krijgt een impuls door de handel tussen bevolkingsgroepen, terwijl er eveneens meer producten voor allochtone consumenten worden aangeboden vanuit de bestaande winkels.

Wesselerbrinkpark

- Hoofdinvesteerdere: Stichting Horeca Initiatieven in samenwerking met de Stichting Welzijn Enschede, woningcorporatie Domijn, stadsdeelbeheer.
- Van cultuur (kop park bij het winkelhart en de voorzieningenzone) naar natuur (zuiden park richting Overijssels Landschap), wordt voorziening met highlight, creëert trots.
- In de kop verschillende voorzieningen zoals bijvoorbeeld een pannenkoekenboerderij de 'Koperen Koekenpan,' de projectkeuken, nieuwe horeca voor de Wesselerbrink (Enschede Zuid), opknappen en verbeteren van de kinderboerderij kinderspeeltuin.
- Herinrichtingsplan Wesselerbrinkpark als ontmoetingspunt voor diverse bevolkingsgroepen; er worden meer kunstobjecten toegevoegd, terwijl er voldoende parkeer-ruimte moet zijn.

Aandachtspunten:

- Oversteekbaarheid en visuele relatie met voorzieningen zone - en winkelhart Wesselerbrink.
- Trots: spectaculair kunstwerk in park, relatie met Overijssels Landschap sterker maken (ook in relatie met Het Brunink).

Brede school

- Hoofdinvesteerdere: samenwerkende basisschoolbesturen, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, Stichting Wijkwelzijn Enschede, Stichting Kinderopvang Enschede en woningcorporatie Domijn.
- Basisscholen Wesselerbrink werken zeer nauw samen, initiatief van onderaf om tot brede school te komen; brede school eerst als samenwerking, mogelijk met uiting in gebouw.
- Gezamenlijk ideaalbeeld is een brede school in elk kwadrant van de Wesselerbrink
- Brede school biedt een volledig pakket voor kinderen van 0-12 met onderwijs, sport, buitenschoolse activiteiten, faciliteiten voor gezondheid, logopedie, schoolgericht maatschappelijk werk, sport, cultuur, computerfaciliteiten, zo breed als maar kan.
- Uitbreiding met programma's voor ouders, taalonderwijs, consultatiebureau, opvoedingscursussen, etc.
- Bij nieuwbouw minimaal cursusruimtes, vergadervoorzieningen en spreekkamers; speelvoorzieningen in en om het gebouw met grote rol buitenruimte en speelplein (ipv schoolplein). In feite zijn alle combinaties mogelijk.

- Financiering is lastig want veel activiteiten kennen alleen subsidie op projectbasis.
- Goede koppeling tussen projecten en de regie ervan in het oog houden.
- Financiering van de inhoud en de knelpunten die dit momenteel opleveren.

Aandachtspunten:

- Openbare ruimte: oversteekbaarheid van de straten en uitdagende speelpleinen.
- Nieuw noaberschap: niet te grootschalige gebouwen, op loopafstand, dorps in de wijk. Op termijn voor allerlei andere voorzieningen uit te breiden als hart van de buurt. Aandacht voor identiteit van de afzonderlijke functies binnen het grotere geheel.
- Trots: naast samenwerking ook aandacht voor de fysieke component: uitdagende, spectaculaire architectuur, hart van de buurt.

Twentehallen en De Reulver

- Hoofdinvesteerder: Sports Party & Events Centre Twentehallen
- Aantrekkelijke combinatie van groot en laagdrempelig aanbod op sportief en recreatief gebied.
- Samenwerking met vele andere instellingen: beroepsonderwijs, hogescholen, universiteit, sportlerarenopleiding CIOS, de Stichting Welzijn Enschede, basisscholen, Stedelijk Lyceum en het Bonhoefercollege.
- Ruimte geven aan verenigingen in de wijk op het gebied van sport en cultuur; veel evenementen.
- Inspelen op trends: van buiten- naar binnensport, mensen hebben weinig tijd om te sporten. Sporten plus, een compleet arrangement met sauna en Grand Café. Sporten voor ouderen met ruimte voor fitness, Slender You. Bewegingsarmoede onder jongeren bestrijden.
- Herstructurering De Reulver Zuid (Twentehallen, Stedelijk Lyceum, parkeerterrein) waarin wordt voorzien in de mogelijkheid van een conferentieoord.

Aandachtspunten:

- Trots: verbeterde uitstraling, relatie met het winkelhart en de omliggende wijk creëren.
- Nieuw noaberschap: laagdrempelig houden en bestaande netwerken van groot belang.
- Idee om meer met hanggroepjongeren te doen, bijvoorbeeld in zomer meer leegstaande parkeerterrein geschikt maken voor bijvoorbeeld basketball of skaten (naast al bestaande investeringen Twentehallen in Zuid Kleurt de Stad).
- Uniek en geliefd: de Twentehallen wordt ook een cultureel centrum gericht op de wijk.

Gezondheidscentrum

- Hoofdinvesteerder: Stichting Gezondheidscentra Enschede in samenwerking met woningcorporatie Domijn en Livio.
- Het huidige centrum is sterk verouderd. Er is een nieuw gebouw nodig dat voldoet aan de eisen van de tijd voor 1e-lijnszorg in combinatie met ouderenhuisvesting.
- Toevoegen van welzijnsvoorzieningen. Gedacht wordt aan baliefuncties voorlichting en preventie. En verder aan voorzieningen als bibliotheek, buurtkamer of grand café.

Aandachtspunten:

- Openbare ruimte toegankelijk inrichten, met name voor ouderen en 'wieltjes' (rollators, kinderwagens).
- Nieuw noaberschap: relatie met winkelhart en voorzieningszone, zonder investering in gezondheidscentrum te vertragen.
- Van groot belang voor woon-service-zone.
- Trots: aandacht voor de kwaliteit van de architectuur.
- Uniek en geliefd: concentratie van activiteiten en functies gericht op welzijn en zorg.

Medisch Centrum Bijvank / Prins Mauritschool

- Hoofdinvesteerders: Vereniging van Eigenaren, fysiotherapiepraktijk, huisartsen, Vereniging voor Christelijk Onderwijs.
- Verplaatsing van het huidige centrum in verband met uitbreiding van functies.
- In kader van brede school uitbreiding van het gebouw van de Prins Maurits wenselijk.
- Toevoeging bewegingsonderwijs (gymzaal / oefenzaal).
- De mogelijkheid aan te kunnen sluiten bij de activiteiten van de sportverenigingen aan de Geessinkweg, Spaarboulevard en Geesinkweg.

Aandachtspunten:

- Nieuw noaberschap: verbeteren van de onderlinge samenwerking en uitbreiding van de samenwerking met sportverenigingen. Versterking van de buurtfunctie door buurtkamer, huiskamer, spreekkamer.
- Trots: aansprekende architectuur, theaterzaaltje en kunstwerken.
- Uniek en geliefd: realiseren sportboulevard Geessinkweg.

Speeltuin Tuindorp / FC Twente Johan Cruyff Court

- Hoofdinvesteerdere: Stichting Enschedese Speeltuinen (SES), Stichting Welzijn Enschede (SWE), bestuur Speeltuin Tuindorp, DSOB stadsdeelbeheer, DMO, woningcorporaties Domijn en Ons Huis, Rabobank, Johan Cruyff Foundation, Nuso en FC Twente.
- Renovatie: speeltuingebouw en speeltoestellen en tegelijkertijd de onveilige plek achter de speeltuin aanpakken.
- De buurt is betrokken bij de renovatieplannen, door het houden van een kinderinspraak en bewonersparticipatie.
- De geconstateerde bewegingsarmoede in de buurt Het Lang bepaalde de keuze van de locatie.
- Uniek samenwerkingsverband van SES, SWE, FC Twente, Johan Cruyff Foundation en stadsdeelmanagement Zuid met omwonenden. Er zijn periodiek clinics door FC Twente spelers.
- Beheer en toezicht door SWE, SES, bestuur speeltuin Tuindorp en bewoners, samen met de politie.

Aandachtspunten:

- Uniek en geliefd: eerste Cruyff veld in Enschede en deelname FC Twente spelers.
- Trots: goede kwaliteit van het trapveld. Facelift van de binnen- en buitenkant van het gebouw.
- Nieuw noaberschap: mensen met uiteenlopende culturen vinden elkaar rondom sport en spel. Dit verstevigt de betrokkenheid van bewoners; zowel sociaal contact als sociale controle worden bevorderd.

Investerings leefbaarheid corporatie(s)

- Hoofdinvesteerdere: woningcorporaties (gemeentebreed: Domijn jaarlijks één miljoen euro, De Woonplaats 4 à 5 ton gemeentebreed).
- Gericht op het stimuleren van leefbaarheidsprojecten; niet alleen in de stenen, maar ook in sociale activiteiten.
- Domijn en De Woonplaats werken met een leefbaarheidsconsulent. Deze verzorgt zowel de contacten met de bewoners, andere professionele organisaties en met de gemeente Enschede.
- Domijn realiseert een brede school en zet zich in voor bewonersondersteuning. De

- corporatie neemt deel aan de realisering van speeltuinen en kinderpleinen, de pannenkoekenboerderij en het gezondheidscentrum.
- Beide corporaties hebben programma's die goed bewonersgedrag belonen. De Woonplaats kent de Gold Card Service en Domijn Sparen met Geschenken.

Aandachtspunten:

- Trots: uniek dat corporaties al zoveel in leefbaarheid investeren, dat ook uitdragen
- Nieuw noaberschap: op termijn zal de relatie tussen de investeringen van corporaties in leefbaarheidsprojecten en het netwerk van deskundigen op het gebied van preventie intensiever worden.

Het Brunink

- Hoofdinvesteerdere: nog in planvormingsfase, gemeente voert regie. Doel: meer aanbod voor hoge inkomens in Enschede (naast stedelijke locatie Van Heekplein en landelijke locatie Vraneker) door in het Brunink, aan de zuidrand van de Wesselerbrink, woningbouw in te passen in het aanwezige landschap. Groen en ruim wonen.
- Uitgifte ca. 170 vrije kavels (van 600 m2 tot 1.500 m2) en één klein appartementengebouw in het groen (8 woningen); bedoeld voor groep net onder topsegment.
- Recreatieve voorzieningen (zoals een ijsbaan), zodat het gebied als stadsrandzone een recreatief uitloophed wordt; natuur is belangrijk ontwerp aspect: coulissen worden in ere gehouden en waar mogelijk versterkt (aanplant van nieuwe boomstroken en houtwallen).
- Gebied krijgt langzame ontwikkeling: kavels worden over een periode van 10 tot 20 jaar uitgegeven; streven om in 2005 de eerste 40 kavels aan te bieden.

Aandachtspunten:

- Nieuwe instroom van bewoners richten op leefstijl nieuw noaberschap.
- Uniek en geliefd in Enschede: versterking relatie landschap doortrekken naar Wesselerbrinkpark en voorzieningen- en winkelhart.

9 Uitvoeringsprogramma

In de vorige hoofdstukken is een structureel tekort aan voorzieningen aan de orde gekomen. Om in de komende 20 jaar de sociale en culturele infrastructuur van de Wesselerbrink te versterken, trots te creëren, en een unieke en geliefde wijk in Enschede met nieuw noaberschap tot stand te brengen, is een aaneenschakeling van nieuwe slimme combinaties en dwarsverbanden nodig. De bestaande initiatieven, de hoge organisatiegraad en de sociale en ruimtelijke opbouw van de wijk bieden hiervoor alle kansen.

Discussie met de raadscommissie Zuid over het streefbeeld: wat willen we in 2025 voor de Wesselerbrink hebben bereikt?

Nieuwe kruispunten van initiatieven

Rond enkele gerichte rode draden uit het plan van aanpak organiseren wij 'kruispunten' van initiatieven en investeringen. Bewoners, investeerders en professionals in de wijk blijven dit zoveel mogelijk zelf dragen (enhancement). Uit atelierdiscussies met hen hebben we concrete vervolgstappen gekregen die zij willen gaan zetten, en de (gemeentelijke) regie die daarbij nodig is.

De kruispunten voor dit uitvoeringsprogramma zijn:

1. Maatschappelijk vastgoed
2. Beleidsruimte voor sociaal
3. Kleurrijk noaberschap
4. KunstLanen CultuurBrinken
5. Preventie creëert nieuwe markten
6. Zorgzame noabers woonservicegebied
7. 'Oudere jeugd het meest tevreden van heel Enschede'
8. Buurtsoap Nieuwe Noabers

Kruispunt 1: Maatschappelijk vastgoed

Werkatelier door: Piet Rutgers, directeur woningcorporatie Domijn; René Hoff, directeur woningcorporatie De Woonplaats; Jan Kappers, hoofd Vastgoedbedrijf Enschede; Hennie Maartens, sociaal projectleider projectbureau Wederopbouw; Frits Dinkla, accountmanager Zuid; René Kalsbeek, woningcorporatie Domijn; Jan Noordman, basisschool Prins Maurits, betrokken bij brede school; Maarten Kamp, DC Vastgoed; Sjaan Damhuis, Stichting Wijkwelzijn Zuid; Marc van Leent, zelfstandig adviseur Maatschappelijk Vastgoed.

Beoogde effecten:

- Een sterkere leefkwaliteit door hoge kwaliteit van en ruimte voor sociale en culturele voorzieningen, nu maar ook in de loop van de komende decennia.
- Kwaliteit = spectaculaire architectuur, in hart van de buurt en de wijk, op loopafstand wat op loopafstand moet, betaalbare huren, grote flexibiliteit.
- Organisatie (voorzieningencorporatie) en ruimtelijke inrichting (voorzieningengebouwen, krijgen in elke buurt een eigen naam) die slim gebruik van elkaars ruimte garanderen.
- Wesselerbrink / Enschede Zuid als proeftuin voor de hele stad.

Er zijn sterke argumenten om het maatschappelijk vastgoed op een veel krachtiger wijze te gaan organiseren:

- Visie op de wijk, de leefkwaliteit: bij een levendige en bruisende wijk en buurt past het niet dat we onze voorzieningen wegstoppert of achteraf plaatsen in noodgebouwen, maar centraal in het hart met een hoge kwaliteit.
- Klantenbinding: bewoners blijven langer wonen als de voorzieningen goed zijn geregeld
- Organisatie van efficiency (gebouwen niet hoeven afbreken, voorkomen onnodige leegstand).
- Kostenbesparing (tegenover de huidige versnippering).
- Inhoudelijke samenwerking: meer met elkaar kunnen doen als voorzieningen onderling zijn verbonden.
- Waardeontwikkeling (goede voorzieningen verhogen de vastgoedwaarde van het omliggende woonvastgoed).
- Vliegwieleffect: gebruikers verleiden door hoogstaande voorzieningengebouwen.

Ons beeld: voorzieningengebouwen die door de decennia heen steeds met de levenscyclus van de buurt mee kunnen bewegen. Verzamelgebouwen waar de ene keer een school, en de andere keer een dienstencentrum voor ouderen is gevestigd. Om trots te versterken en nieuw noaberschap een forse impuls te geven krijgen gebouw en omgeving een fraaie uitstraling, op centrale plekken in de buurt. De brede school dient zich aan als een van de eerste opstappen. Ook sociale openbare ruimte (bv. speelplekken) valt onder het 'maatschappelijk vastgoed'. De gebouwen en openbare ruimtes krijgen een goed beheer met slimme combinaties en een effectief ruimtegebruik. Zowel hiervoor, als voor het plegen van de voorinvesteringen om de financiële versnippering te doorbreken, is een nieuwe organisatie nodig. Net als bij de brede school is de gedachte om eerst te gaan samenwerken. In de brede school gebeurt dat vanuit de doelgroep, in dit geval meer in brede zin rond het maatschappelijke voorzieningenvastgoed, wat mogelijk op termijn resulteert in voorzieningengebouwen. We denken hiervoor aan een 'voorzieningencorporatie'.

16 augustus 2007, 16.00u: internetsymposium voor ouders

27 november 2011, 16.30u: openbare vergadering

22 juli 2015, 21.30u: bijeenkomst werkgroep kinderopvang

2 mei 2016, 15.30u: speelplek voor lagere school

18 april 2022, 20.00u: wijkbezoek tijdens zonsondergang

8 september 2023, 20.30u: vergadering Nederland voor bewoners van O'loosdse alleen

Betrokkenen:

- Alle vastgoedbezitters van gebouwen voor voorzieningen die op loopafstand in de woonbuurten zitten, nu en in de toekomst: gemeente (vastgoedbedrijf), corporatie(s), private partijen.
- De gebruikers van voorzieningengebouwen.

Uitvoering:

De voorzieningencompagnie (VoC)

VoC is een dienstverlenende organisatie met gastvrijheid en organisatiekracht als kernwaarden. Het personeelsbestand van de VoC zal naar verwachting in drie jaar uit kunnen groeien van vier naar acht tot twaalf formatieplaatsen.

De VoC onderscheidt zich van andere dienstverleners door:

- Specifieke kennis van maatschappelijke processen (ontplooiën, ontmoeten, ontspannen, opvang enz.) en de daarbij behorende behoefte aan ruimte en faciliteiten.
- Krachtig netwerk van personen en partijen die in Enschede van betekenis zijn voor maatschappelijke voorzieningen.
- Attractieve webapplicatie die vragers en aanbieders van ruimte en ruimterelateerde diensten aan elkaar verbindt. Intelligente mix van Funda, Marktplaats en Relatieplanet.

De Voorzieningencompagnie is een SEV-experiment (Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting). Het project wordt vanuit de SEV begeleid door Paul Doevendans, programmeur.

Het begrip voorzieningencorporatie is gekozen naar analogie van het begrip woningcorporatie; de corporatie die er niet voor de woningen is maar juist voor de voorzieningen. In het afgelopen half jaar is duidelijk geworden dat het eigendom van maatschappelijk vastgoed niet als voorwaarde wordt gezien voor het realiseren van de beoogde meerwaarde. Het begrip 'corporatie' kan onduidelijkheid oproepen; het gaat immers niet in de eerste plaats om het bezit van vastgoed. Wellicht moet er daarom niet van Voorzieningencorporatie maar van Voorzieningencompagnie gesproken worden. Vooruitlopend op een definitieve naam - en gedreven door gemak - hebben is Voorzieningencorporatie (of wordt het Voorzieningencompagnie) al afgekort tot VoC: met een knipoog naar een roemrucht en ondernemend verleden.

Missie en kernactiviteiten van de VoC

- De missie van de VoC wordt als volgt omschreven:
- De VoC verzorgt ruimte voor maatschappelijke activiteiten en voorzieningen op het gebied van ontmoeting, ontplooiing, ontspanning en opvang.
- De VoC wil daarmee bijdragen aan de vitaliteit en reputatie- en waardeontwikkeling van buurten en wijken.
- De VoC ziet zich daarbij als een gespecialiseerde dienstverlener op het gebied van vastgoed en ruimte, die als geen ander thuis is in de wereld van maatschappelijke ontwikkeling.

De kernactiviteiten van de VoC zijn:

- Identificeren en op gang brengen van kansrijke projecten op verzoek van derden of op eigen initiatief; de rol van initiator.
- In kaart brengen van vraag en aanbod van ruimte en ruimterelateerde diensten en het bemiddelen; de rol van makelaar.
- Leveren van operationele facilitaire diensten en organiseren van evenementen voor verscheidenheid aan doelgroepen; dit is de rol van 'gastheer'.
- De VoC verricht deze activiteiten in opdracht van gemeentelijke diensten, woningcorporaties, projectontwikkelaars, maatschappelijke en religieuze instellingen, ondernemers, verenigingen, clubs en particulieren.

Stand van zaken

Door de Gemeente Enschede en woningcorporaties Domijn en De Woonplaats is op 31 mei 2005 een projectgroep ingesteld. De intentieovereenkomst daarvoor is op 26 september 2005 getekend. Deze projectgroep, bestaat uit medewerkers van Gemeente Enschede, De Woonplaats, Domijn / Woongroep Twente, en twee externe ondersteuners. Door de projectgroep is mede op basis van diverse workshops, interviews en voortgangsbesprekingen het businessplan voor de VoC opgesteld.

Het businessplan bevat twee illustratieve voorbeelden. Deze voorbeelden hebben betrekking op Stroinkslanden Zuid en het zogenoemde 'Hotel en Route.'

Het businessplan werd in december 2005 ter informatie aangeboden aan de Stuurgroep VoC. De projectgroep heeft aan betrokken partijen voorgesteld om in te stemmen met

- Het business plan voor de VoC;
- Het beschikbaar stellen van een éénmalige bijdrage van minimaal € 100.000,- en maximaal € 200.000 per partij verdeeld over drie jaar;
- Opdrachtverlening aan huidige projectgroep voor het werven, selecteren en contracteren van de voor de VoC benodigde competentiedragers en het opbouwen van een projectenportefeuille in samenspraak met een in te stellen opdrachtgevergroep.

Verdere besluitvorming zal plaatsvinden in februari 2006.

Planning

Circa 50 personen hebben inmiddels kennisgemaakt hebben met de Voorzieningscorporatie in wording. De VoC dient in drie jaar uit te groeien tot een levensvatbare onderneming, van vier naar acht tot twaalf formatieplaatsen. Tot die tijd wordt een beschermde situatie gecreëerd, een kraamkamer, die de jonge VoC kansen geeft te groeien en te bloeien. De VoC start haar werkzaamheden in Enschede Zuid. Indien na drie jaar blijkt dat de VoC op eigen benen kan staan, kunnen partijen besluiten om de VoC verder te verzelfstandigen. In de kraamkamerfase heeft de VoC de rechtsvorm van een stichting. Na eventuele verzelfstandiging gaat de VoC bij voorkeur door als besloten vennootschap. Eventuele opbrengsten van de verzelfstandiging worden aangewend om de initiële kosten van partijen te compenseren.

De werkorganisatie van de VoC komt tot stand via een open 'sollicitatieprocedure' waarbij personen en organisaties (ook commerciële organisaties) worden opgeroepen om benodigde competenties aan te bieden in de vorm van personele capaciteit en/of beschikbare hulpinstrumenten.

Parallel aan deze werving van competentiedragers wordt een projectenportefeuille opgebouwd in samenspraak met een te formeren opdrachtgevergroep. Met deze groep worden ook 'algemene leveringsvoorwaarden' geformuleerd waarin tevens de beoogde maatschappelijke meerwaarde van de VoC wordt vastgelegd.

Er wordt naar gestreefd om de VoC voor de zomer van 2006 operationeel te laten zijn.

Financieel kader

Uitgangspunt is dat de VoC zich ontwikkelt tot een onderneming die op marktconforme wijze opereert en rendeert. In financiële zin is de bijdrage van gemeente en woningcorporaties beperkt tot een éénmalige bijdrage.

Een aannemelijk scenario komt uit op een bijdrage van € 100.000,- per partij; een pessimistische scenario resulteert in een bijdrage van € 200.000,- per partij. Naast het leveren van een éénmalige financiële bijdrage bieden gemeenten en woningcorporaties zich aan als klant van de VoC. Deze dienstverleningsrelatie zal het karakter van een zakelijke overeenkomst krijgen met een goede balans tussen commerciële belangen en de sociale doelstellingen.

Tenslotte...

De VoC is een initiatief dat zich niet laat spiegelen aan soortgelijke initiatieven. Het is een innovatie. Dat betekent onder meer dat er geen 'harde' cijfers voor omzet en rendement bepaald kunnen worden. De VoC is op de eerste plaats een onderneming waarin je (samen) moet geloven om er daarna (samen) een succes van te maken.

Kruispunt 2: Beleidsruimte voor sociaal

Werkatelier door: Bert ter Horst, Stadsdeelmanager Centrum, gemeente Enschede; Jan Bron, Stadsdeelmanager Noord, Gemeente Enschede; Leo van der Ree, directeur Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer, gemeente Enschede; Hennie Maartens, Projectbureau Wederopbouw; Rob Hagens, Woondrecht, European, Woonbron Maasoevers.

Beoogde effecten:

- Sociale doelstellingen mogelijk maken door te spelen met beleidsruimte, 'mandjes zoet en zuur (= lekker)' voor sociaal organiseren, passend bij de nieuwe verhoudingen gemeente-markt en de financiële positie van de gemeente.
- Meer sturen op beoogde effecten, minder op beoogde resultaten.

Veel gesignaleerd in de interviews is dat er apart aandacht moet komen voor de sturingsfilosofie om sociale doelen te verwezenlijken. Gemeente en maatschappelijk middenveld zijn de afgelopen tien jaar in een ander evenwicht ten opzichte van elkaar gekomen. De gemeente bepaalt niet meer automatisch (want kan relatief ook minder betalen), corporaties zijn zelfstandiger geworden in hun keuzes, marktpartijen investeren integraler in gebieden als geheel. Daar hoort aan gemeentezijde ook een andere sturingsfilosofie bij dan zij de afgelopen 10 jaar heeft gehanteerd: minder bepalend vanuit geld en juridisch instrumentarium, meer verleidend en creatiever spelend met beleidsruimte.

De gemeente Enschede zet hier in projecten al enkele stappen voor. De tijd is aangebroken om dit nu structureler op te pakken, om toekomstige botsingen tussen gemeente en middenveld te voorkomen en toch gezamenlijk doelstellingen zoals een sterkere sociale infrastructuur te verwezenlijken. De bedoeling is niet om de stapel van eisen te vergroten; het 'mandje zoet en zuur' moet niet te vol worden.

Door daarbij te sturen op effecten (in plaats van concrete resultaten voor te schrijven, wat nu vaak gebeurt) wordt de gemeente flexibeler in onderhandelingen, gaan de samenwerkingspartners frequenter met elkaar om de tafel zitten om bij te sturen. De geplande resultaten kunnen wisselen, maar de effecten blijven overeind staan. Bij sturen op effecten laat de gemeente ook meer creativiteit aan de investeerder; bij sturen op resultaten spelen vaak angst en weinig vertrouwen in de investeerder een rol. Hiervoor is ook nodig dat de

gemeente meer de outputmeting op resultaten verwoordt (soms gebeurt dit nu al, meestal gebeurt het nog op effecten).

Betrokkenen:

- gemeente: Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, stadsdeelmanagement.
- secundair: corporatie, welzijnsinstellingen, ontwikkelaars / beleggers.

Uitvoering:

Het doel van het project Beleidsruimte voor Sociaal is een gedragen beleidsnotitie (zowel intern als extern) over de nieuwe sturingsfilosofie en tenminste twee uitgewerkte concrete casussen/projecten. Inhoudelijk wordt hierin de gemeentelijke strategie 'Creatief spelen met beleidsruimte' uitgewerkt, waardoor zichtbaar en haalbaar wordt hoe de gewenste samenwerking tussen fysiek-economisch enerzijds en sociaal anderzijds in concrete uitvoeringsprojecten bewerkstelligd kan worden. Met andere woorden, hoe kunnen onderdelen van sociaal-maatschappelijke programmering concreet gemaakt worden voor een periode van 10 tot 15 jaar en ingebracht worden in de onderhandelingen per project?

Betrokkenen

Binnen de gemeentelijke organisatie gaat het om de volgende partijen: DSOB-BPM, DSOB-BOR, DSOB-EZ, DSOB-RO, DSOB-GR, DMO (verschillende programma-onderdelen), DPGO-SGW, CS-PGNS. Externe partners zijn onder meer projectontwikkelaars, woningcorporaties (De Woonplaats, Domijn en Ons Huis), zorginstellingen (De Posten, Livio), basisscholen (verenigd in Brede School Wesselerbrink), voortgezet onderwijs (Stedelijk Lyceum, ROC etc.), Twentehallen, sportverenigingen, sociaal-culturele verenigingen, welzijn, etc. Hierbij is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen partijen die betrokken zijn en partijen die een (uitgesproken) belang hebben. Vooral de laatste groep is interessant om te betrekken bij het project Beleidsruimte voor Sociaal.

Aanpak en planning

De startdatum is: 1 oktober 2005 en de beoogde looptijd is 12 maanden (tot 1 oktober 2006). De planning is als volgt.

1 oktober 2005 tot maart 2006: Opstellen van inventariserende Startnotitie waarin verschillende zaken op een rij worden gezet: bestaande beleidsinstrumenten, inclusief bestaande onderhandelingen, huidige rol gemeente als ketenorganisator, huidige situatie sturen op effecten, aangevuld met landelijke voorbeelden van projecten waarin op deze wijze sociaal en fysiek worden verbonden.

2 februari tot april 2006: Vaststellen ambitieniveau Gemeente ten aanzien van strategie Creatief spelen met beleidsruimte (middellange en lange termijn).

3 april tot augustus 2006: Afstemmen met maatschappelijk middenveld en marktpartijen (o.a. door landelijke miniconferentie).

4 augustus tot oktober 2006: B&W agendering eind september 2006: Vertaling in beleidsnotitie, ondersteund door casussen/projecten (hierbij wordt gebruik gemaakt van de proeftuin Wesselerbrink).

Financiën

De totale kosten bedragen € 34.500,-.

Deze kosten worden gedekt vanuit het project Kultuurstraat (SDM Zuid) ten bedrage van € 12.500,-. Het ministerie van Binnenlandse Zaken (InAxis) levert een bijdrage van € 22.500,-.

Kruispunt 3: Kleurrijk noaberschap

Werkatelier door: Klaas Koopmans, Winkelcentrum Wesselerbrink; Jan Kuijs, ROC; Cees van Gelder, Wijkraad; Maarten Kamp, DC Vastgoed ontwikkeling; M. Gurkan, Aram (belangenvereniging Suryoye); Habib Gouriye, kunstenaar; Jos Waccary, Twentehallen (directeur); Jurgen Schiphorst, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (consulent sportactivering); Cees Bloemers, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (adviseur cultuurbeleid); Niçme Ilgun, SGE (gezondheidsvoorlichter), Hatice Keskin, stadsdeel Enschede Zuid.

Beoogde effecten:

- Emancipatie binnen de 'nieuwe zuilen'.
- Interculturalisatie: wederzijds (tussen culturen) bij elkaar kansen creëren.
- Relaties en uitwisseling tussen bevolkingsgroepen in de wijk, duurzaam doordat beide groepen daar voordeel bij ervaren (dus niet eenmalig gesubsidieerde activiteiten).
- Nieuw noaberschap.
- Wijk die door zijn interculturaliteit geliefd is bij de inwoners en uniek is in Enschede, doordat interculturele karakter actief en positief wordt uitgedragen en zichtbaar is in de wijk.

De Syrisch-Orthodoxe Kuryakoskerk in de Wesselerbrink

De aanwezigheid van verschillende culturen in één wijk wordt pas positief zodra zij een toegevoegde waarde ten opzichte van elkaar gaan krijgen. Dit incidenteel organiseren met gesubsidieerde projecten heeft weinig structureel effect. Het gaat erom dat groepen over en weer duurzaam de voordelen van elkaars nabijheid gaan ervaren. Hiervoor is allereerst eigen kracht nodig: zelfbewustzijn en emancipatie binnen de eigen geledingen. Er ontstaan als het ware 'nieuwe zuilen'. Ten tweede is kruisbestuiving nodig. Als die er niet is tussen culturen ontstaat het omgekeerde: groepen die geïsoleerd in hetzelfde gebied wonen, langs elkaar en naast elkaar, maar niet met elkaar. Er ontstaat dan geen toegevoegde waarde, wel ontstaan er misverstanden en mythes, die kunnen ontaarden in een 'clash of cultures'.

Duurzame uitwisseling en wederzijds positief profijt kan op een aantal gebieden ontstaan: uitwisseling op cultureel gebied, in de handel (met als een van de meest extreme voorbeelden New York), in het onderwijs en het spelen op jonge leeftijd, in de sport en niet te vergeten in de liefde. Deze laatste gaat misschien wat ver om actief te stimuleren, maar voor de eerste vier is actief gekeken waar nieuwe kruispunten in de Wesselerbrink concreet zijn op te pakken, of er wellicht belemmeringen zijn die het in de weg staan en wat daar met wie aan te doen is.

Betrokkenen:

- Bewonerscommissies, Brinkorganisaties
- Suryoye belangenverenigingen, ondernemers, kunstenaars
- Winkelcentrum ontwikkelaars en winkeliersvereniging
- ROC
- Jongeren (uitwisseling van pop-cultuur en underground)
- Woningcorporaties
- Sports Party& Events Center Twentehallen
- Sportverenigingen
- Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling sportactivering, cultuurbeleid

Uitvoering:

In de zomer van 2005 heeft het cultuursportfestival 'Zuid kleurt de stad' plaatsgevonden. De Twentehallen vormden het podium voor dit festival waar naast sport en cultuur uit verschillende landen ook circus de Tijdgeest drie weken lang in een eigen tent een aandeel leverde door middel van workshops en presentaties. Een groot aantal organisaties van 'oude' en van 'nieuwe' Nederlanders heeft zich ingezet om een programma te ontwikkelen met voor elk wat wils. 's Middags en 's avonds was er een sportief aanbod. In de weekenden stond cultuur naar regio van herkomst van nieuwe brinkers centraal. Na het openingsweekend waren er mediterrane en caribische weekenden; het afsluitend weekend stond in oosterse sferen. Het programma was zeer uiteenlopend en varieerde van film, dans, breakdance, streetdance, muziek, beeldende kunst, gedichten, verhalen, een bruidsshow tot een markt met hapjes, kleding en informatie. Intussen heeft er een atelier sport en cultuur plaatsgevonden waarin het festival is geevalueerd en er suggesties zijn ontwikkeld voor de editie 2006.

Vanuit Stadsdeelmanagement Zuid is er een feestdagenkalender ontwikkeld waarin de hoogtijdagen van allochtone groepen zijn opgenomen. Met de winkeliersvereniging zal worden besproken op welke wijze de ondernemers hierop gaan inspelen.

In 2006 start het onderzoek naar consumentengedrag van allochtonen; zijn er specifieke kooppatronen van nieuwe Nederlanders waar de ondernemers van het winkelcentrum rekening mee kunnen houden?

De Twentehallen hebben het decor gevormd voor enkele kunstexposities tijdens het festival Zuid kleurt de stad.

Kruispunt 4: Unieke Brink

Werkatelier door: Rolf Oldejans, senior projectleider, Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer, Gemeente Enschede; Anouk van Ritbergen, Woongroep Twente; Jan Griepink, Breederveld; Joop Hofman, Joop Hofman Allianties; Saske van der Eerden, kunstenaar; Petra Groen, kunstenaar; Habib Gouriye, kunstenaar; Frits Hijlkema, Projectmedewerker Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer, Gemeente Enschede; Dennis Lohuis, ontwerp bureau Puntkomma; Egbert Jonker, wijkraad (voorzitter); Cees van Gelder, wijkraad.

Beoogde effecten:

- Krachtig imago en uitstraling Wesselerbrink, betere presentatie en uitstraling door openbare ruimte.
- Meer verblijfskarakter in Wesselerbrink.

De openbare ruimte is integraal onderdeel van de sociale ruimtevraag en dus van het Kultuurstraatconcept. De beleving vanaf de openbare ruimte (straat+gevelwanden) is bij uitstek bepalend voor uitstraling en imago van de wijk en het functioneren van het woonmilieu. Er worden ook concreet gevechten om ruimteclaims uitgevochten, zoals parkeren vs. kinderspeelplaatsen en groen.

In een ontwerpatelier zijn de volgende doelen bepaald:

- Opwaardering van openbare ruimte zodat imago en uitstraling verbetert.
- Verblijfspleinen op gezellige schaal, stadsparkachtige openbare ruimte. Fraaie gebouwen op strategische plekken langs de openbare ruimte.
- Een dermate spectaculair kunstwerk realiseren dat het de Wesselerbrink in Enschede positief op de kaart zet, bijvoorbeeld een kunstwerk als ode aan de Brinkcultuur. Groot, weerspiegelt identiteit, levert trots op van Brinkers en spreekt in heel Enschede tot de verbeelding.
- Centrale voorzieningenzone met hoge kwaliteit openbare ruimte, verblijfsuitstraling.
- Vasthouden en blijven benutten succes brinkconcept; wel vanuit openbare ruimte specialisatie per brink.

Betrokkenen:

- wijkraad
- kunstenaars
- dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer, dienst Maatschappelijke Ontwikkelingen
- stadsdeelbeheer
- corporatie(s) (leefbaarheidsconsulenten)

Uitvoering:

Het project 'Verhalen van de Wesselerbrink' is van start gegaan. Momenteel worden verhalen verzameld van oude en nieuwe brinkers. Het verhaal van de Wesselerbrink wordt opgebouwd aan de hand van levensgeschiedenissen van de inwoners: welke betekenis heeft het wonen in de Wesselerbrink voor de autobiografie van de mensen? De eerste fase van het project bestaat uit een nadere analyse van noaberschap in termen als hoop en vertrouwen, schuld en schaamte. Dit wordt weer onderscheiden naar inwoners die er korter dan vijf jaar en inwoners die er al veel langer wonen. Bovendien wordt een vergelijking gemaakt tussen Suryoye en oude Nederlanders. Daarnaast worden verhalen opgehaald via de wijkkeuken waar tijdens kookdemonstraties kokers en eters met elkaar aan de praat raken over tal van ervaringen die met koken en eten te maken hebben.

In de loop van 2006 moet een publicatie verschijnen: het boek van de Wesselerbrink. Daarnaast worden interviews opgenomen door TV Zuid en zullen verhalen verschijnen op de website www.enschede.nl > stadsdelen > zuid.

Met "De Unieke Brink" krijgt iedere brink een geheel eigen, unieke inrichting. Dit gebeurt in een periode van 15 tot 20 jaar. Het gaat om de binnenterreinen van de brinken die nu meestal groen zijn ingericht. De wensen en behoeften van bewoners zijn hierbij het uitgangspunt. Bewoners spelen een centrale rol bij de herinrichting: zij bepalen het resultaat. Zij hebben vanaf het begin een zware stem als het gaat om het ontwerp, de realisering, het beheer en onderhoud van de brinken. Op deze manier is het mogelijk dat er grote verschillen kunnen zijn tussen de brinken wat betreft aanzien en identiteit en is iedere brink uniek. Als 'pilot' wordt er begonnen met twee brinken. Deze 'pilot'brinken zijn Langelobrink en Stepelobrink. Na evaluatie van de pilot volgen alle andere brinken.

In het project 'De Unieke Brink' gaat het om het opwaarderen van de openbare ruimte op centrale delen ('de brinken') in de woonbuurten en aan de randen van de Wesselerbrink. Opwaarderen moet dan zeer ruim worden opgevat. Met bewoners en betrokken instellingen wordt er gewerkt aan een bruikbare inrichting met een kwaliteit die bepalend is voor de uitstraling en het imago van de buurt en de hele wijk. Het gaat zowel om een functionele inrichting als om een bijzondere vormgeving zodat iedere brink een uniek, identiteitsbepalend beeld gaat krijgen. Naast doelen op het gebied van vormgeving en inrichting is er ook een procesmatige doelstelling. Het is namelijk de bedoeling dat tijdens de inrichting in nauwe samenspraak met bewoners er beelden en voorbeelden verzameld worden voor het Brinkenboek. Dit boek is vervolgens weer bruikbaar voor de brinken die later aan de beurt komen, maar kan ook elders in Enschede of daarbuiten gebruikt worden. Beide ontwikkelingen lopen parallel: enerzijds wordt aan de inrichting van de brink gewerkt en tegelijkertijd groeit het Brinkenboek als gevolg van uitdijende ervaringen, inzichten, referentiebeelden en voorbeelden.

Het Brinkenboek bestaat uit:

1. Een overzicht van verschillende structuurelementen voor de inrichting. Denk hierbij aan bijvoorbeeld haagsoorten, bloemperken, elementen voor hoogteverschillen, water, boomsoorten, kunstwerken en bestrating.
2. Een tweetal voorbeeldbrinken die zijn ingericht met de structuurelementen uit het overzicht.

In het Brinkenboek staan ontwerpen, ervaringen, foto's en referentiebeelden. Bewoners kunnen het boek raadplegen om plannen te maken voor de herinrichting van de eigen brink. Het is de bedoeling dat het Brinkenboek niet alleen als drukwerk wordt opgeleverd, maar ook beschikbaar komt in een digitale versie op de website van Stadsdeelmanagement Zuid, onder het kopje Kunstlanen Cultuurbrinken (Kultuurstraat Wesselerbrink). Het Brinkenboek kan ook gebruikt worden voor de ontwikkeling van de 56 overige brinken (en waarschijnlijk ook voor andere straten in Enschede Zuid, in andere delen van Enschede en elders).

Organisatie

in het project wordt door de verschillende partijen een bijdrage geleverd. Woningcorporatie Domijn en de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij leveren een financiële bijdrage aan verbetering van de inrichting van een tweetal brinken in de Wesselerbrink. Domijn draagt gedurende twee jaar € 50.000 jaarlijks bij terwijl Arcadis een tweetal deskundigen inbrengt. De kosten van Arcadis komen voor rekening van de Koninklijke Nederlandse heidemaatschappij. De Gemeente Enschede (Stadsdeelmanagement Zuid, DSOB-BOR en waarschijnlijk Natuureducatie) is verantwoordelijk voor het participatieproces en de kwaliteit van het Brinkenboek. Voor het concreet inrichten, uitvoeren van werkzaamheden en beheer wordt er een kleine projectorganisatie opgezet die bestaat uit een projectleider, diverse ambtenaren vanuit de gemeente (deels op afroep) en medewerkers van Domijn (op afroep) en een vertegenwoordiging van de brink- en wijkbewoners. Tegelijkertijd worden er per brink nadere beheerafspraken gemaakt, waarbij vooral gaat om de zelfwerkzaamheid van de Brinkers. Per brink is een bedrag van € 60.000 beschikbaar.

Planning van de pilot

- Vanaf begin 2006 tot eind 2007 worden Langelobrink en Stepelobrink aangepakt. Na
- 2007 komen Eppenzolderbrink, Honesbrink, Eulebrink en Wooldebrink aan de beurt.
- Het realiseren van de Brinkcatalogus vindt plaats gedurende de periode januari 2006 tot oktober 2006.
- In november 2006 kan besloten worden om de Brinkcatalogus ook digitaal beschikbaar te stellen (gereed op 1 juli 2006).
- Het ontwerpen van de twee brinken vindt plaats in dezelfde periode en is uiterlijk januari 2007 afgerond.
- Het uitvoeren van de inrichtingswerkzaamheden kan aansluitend plaatsvinden, afhankelijk van seizoensgebonden inplanting.
- De totale uitvoeringsperiode zal 24 maanden bedragen, omdat er fasegewijs wordt gewerkt (per brink).

Kruispunt 5: Preventie creëert nieuwe markten

Werkatelier door: Marion Krabbenborg, Thuiszorg Enschede Haaksbergen; Jan Griepink, Verzorgingshuis Breederveld; Rianne Bruijs, Stichting Wijkwelzijn Enschede; Hannemarie Gouma, Stichting Wijkwelzijn Enschede; Hanka Jansma, Stichting Wijkwelzijn Enschede.

Beoogde effecten:

- Sociale, culturele en economische ontwikkeling inwoners
- Stevige positie preventie op allerlei gebied in Wesselerbrink
- Preventieleveranciers komen niet in de marge maar zoeken naast gemeentefinanciering naar nieuwe markten op om preventie gefinancierd te krijgen
- Versterking nieuw noaberschap.

We gaan steeds meer naar een meetbare samenleving waarin op output wordt gestuurd. Men wil concrete resultaten op korte termijn zien. Voor preventie is in dit geheel steeds minder plaats: preventie is immers het niet zichtbaar laten worden van problemen en laat zich heel moeilijk op concrete output meten. De rijksoverheid, en daardoor ook de gemeentelijke overheid, hebben steeds minder geld over voor de preventiekant. Welzijn dreigt hierdoor de komende jaren (nog verder) in de marge te komen. Tegelijkertijd is het belang van preventie groot. Juist in de Wesselerbrink is het essentieel om niet alleen in het 'stapelen van stenen', maar ook in een sterkere sociale infrastructuur te investeren; de fysieke investeringen hebben ook niet veel zin als het met de wijk al snel weer slechter is gegaan.

Preventieleveranciers gaan daarom naast gemeentefinanciering zoeken naar nieuwe markten om preventie gefinancierd te krijgen. Te denken is bijvoorbeeld aan corporaties, zorgverzekeraars, basisscholen en bedrijfsleven.

Op termijn is het wenselijk deze gedachte uit te bouwen en meer in de breedte alternatieve financieringsstromen voor de inhoud van onderwijs, zorg, welzijn en cultuur te vinden (sponsoring door grote bedrijven, woningcorporaties, winkelcentra etc.).

Betrokkenen:

- Voorlopig met preventieaanbieders: Stichting Wijkwelzijn Enschede, Thuiszorg Enschede Haaksbergen, Breederveld.

Uitvoering:

De eerste twee stappen van het plan van aanpak zijn gezet. Dit houdt in dat doelgroepen (o.a. ouderen en kinderen) en speerpunten zijn bepaald, er een door partijen onderschreven definitie van preventie is geformuleerd en dat de uitgangspunten op papier staan: het moet gaan om een structureel en samenhangend beleid, duurzaam, met betekenis voor de langere termijn. Het moet een andere aanpak worden dan een optelsom van 'hier en daar een projectje.'

Stap drie wordt in het komend atelier centraal gesteld. Het gaat dan om de consequenties van de gekozen aanpak voor financiering en organisatie. Wat wordt de rol van de Stichting Welzijn Enschede en wat wordt de rol van stadsdeelmanagement, hoe vindt stedelijke coördinatie plaats, wat zijn optimale samenwerkingsstructuren, hoe kan preventie en samenwerking tussen instellingen worden verankerd?

Het is bovendien gewenst om een aantal zaken nauwkeuriger te inventariseren: welk overleg vindt al plaats met doelgroepen, welke preventieve interventies worden momenteel al uitgevoerd door instellingen; welke overlappingen of witte vlekken kunnen we aanwijzen?

Preventielandschap zorg en educatie

Preventielandschap Veiligheid

Kruispunt 6: Zorgzame noabers woonservicegebied Wesselerbrink

Beoogde effecten:

- Mensen die zorg nodig hebben wonen geïntegreerd in de wijk.
- Geen aparte gebieden maar zorgzame noabers.
- Ervaring en expertise ouderen worden ingezet voor hele wijk.

Momenteel zijn diverse partijen gezamenlijk bezig het woonservicegebied Wesselerbrink vorm te geven. Rond de thema's wonen, zorg, welzijnsbeleving en openbare ruimte wordt hard gewerkt om zowel het aanbod van de verschillende deelnemende instanties duidelijk te krijgen als de vraag van de bewoners. Er komt nogal wat op ons af de komende jaren. De Wesselerbrink vergrijsd snel. De nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning heeft ingrijpende gevolgen voor de vitaliteit van het woonservicegebied. De vele initiatieven die woningcorporaties, zorginstellingen, gezondheidscentrum, thuiszorg en wijkwelzijn nu ontwikkelen vragen om veel afstemming en samenwerking, helemaal volgens het principe van nieuw noaberschap dat juist in de Wesselerbrink zo'n goede voedingsbodem heeft. Het is de kunst om zorgzaamheid als cruciaal onderdeel van het woonservicegebied Wesselerbrink vast te houden en dat zonder bewoners uit te sluiten. Geen 'gated communities' voor ouderen, maar zorgzame noabers.

Ouderen een rol geven bij scholen en hun ervaring en expertise inzetten voor de gemeenschap. En werk maken van wat hen nu bindt aan de Wesselerbrink, zodat zij trots kunnen blijven op hun unieke wijk in Enschede.

Betrokkenen:

- Woningcorporaties Domijn, De Woonplaats en Ons Huis.
- Zorginstellingen De Posten en Livio.
- Stichting Wijkwelzijn Enschede
- Aveleijn
- Nog te betrekken: Gezondheidscentrum Wesselerbrink, Stichting Welzijn Ouderen, Mediant en de werkgroep 'betrokken noabers' van seniorenproof.

Uitvoering:

Ouderen zelf zijn degene die het beste weten wat er nodig is om op een plezierige manier oud te kunnen worden in de Wesselerbrink, waarbij er aandacht is voor wonen, welzijn en zorg.

Om de expertise en ervaringen van ouderen te horen is in 2005 gestart met het project seniorenproof. Het initiatief hiervoor werd genomen door het Poob (plaatselijk overleg ouderenbonden) en werd ondersteund door de Stichting Welzijn Ouderen, SENtrum, de wijkraad Wesselerbrink en het stadsdeelmanagement Zuid.

In maart 2005 zijn alle senioren (55+) van de wijk de Wesselerbrink uitgenodigd voor een startbijeenkomst. Op deze bijeenkomst waren zo'n 400 senioren aanwezig. Op deze bijeenkomst kon men zich aanmelden voor een van de werkgroepen. In de werkgroepen hadden verschillende thema's wonen en woonomgeving, welzijn en participatie, zorg en dienstverlening. Tijdens de bijeenkomst is er een convenant ondertekend door de partijen die in de Wesselerbrink actief zijn op het gebied van wonen, welzijn en zorg. Door ondertekening verbonden zij zich aan het project waarbij de resultaten van het project meegenomen zouden worden in de beleidsontwikkeling van hun organisatie.

In totaal hebben zo'n zestig ouderen actief geparticipeerd in de werkgroepen. Daarnaast (vanwege de taal) zijn er voor de Turkse, Syrisch-Orthodoxe en Marokkaanse ouderen aparte bijeenkomsten georganiseerd.

In november 2005 is het eindrapport gepresenteerd.

Tijdens deze presentatie is ook de betrokken noabergroep seniorenproof geïnstalleerd. De taak van deze groep is om de aanbevelingen in het eindrapport te screenen op acties voor de korte en lange termijn en te bewaken dat er met de aanbevelingen ook iets gaat gebeuren.

Regiegroep wonen welzijn en zorg

Door maatschappelijke ontwikkelingen (vergrijzing etc) maar ook door de invoering van de WMO heeft de Gemeente Enschede een duidelijker regierol op zich genomen voor wat betreft de ontwikkelingen op het gebied van wonen, welzijn en zorg. De komende tijd (begin 2006) zal besteed worden aan duidelijkheid welke taken de gemeente stedelijk en welke taken de stadsdelen hebben op het gebied van wonen welzijn en zorg.

Kruispunt 7: 'Oudere jeugd meest tevreden van heel Enschede'

Beoogde effect:

- Oudere jeugd in Wesselerbrink is het meest tevreden van heel Enschede.
- Niet door hangplekken maar door gevulde agenda van jongeren.

In veel interviews kwam het signaal: er is niets te doen voor de oudere jeugd. Een opgave waar we iets mee willen in positieve zin. Hoe maken we de Wesselerbrink aantrekkelijk voor oudere jeugd? Ideevorming hierover is vanuit veel invalshoeken nodig. Er zijn al enkele concrete ideeën aangedragen, zoals de beheerder van de Twentehallen die binnenshuis zelf veel organiseert op een laagdrempelige manier en daarnaast aanbiedt dat we in de zomer een deel van zijn parkeerterrein voor jeugd inrichten. Ook moet Zuid Kleurt de Stad een rol spelen in dit verhaal. En er ligt een relatie met sport en het Wesselerbrinkpark.

Onze ambitie is om van Wesselerbrink het voorbeeld te maken hoe je met een ruime fantasie wel tot jongerenvoorzieningen te komen en een gevulde agenda van jongeren. Dus geen geplande hangplekken, maar een modern, nieuw noaberschap voor jongeren. We koppelen dit aan het Meerjaren Ontwikkelings Programma van Enschede 'Opgroeien in de Stad'.

Betrokkenen:

- Jeugdgroepen zelf
- Sports Party & Events Center Twentehallen
- Sportclubs
- 't Magneetje
- Jeugdwerker
- Politie
- DC / winkelcentrum
- Sportconsulent
- Scholen; ROC, Bonhoeffer en Stedelijk Lyceum
- Youth for Christ
- De Bakkerij.
- Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
- Relatie met Zuid kleurt de Stad en Wesselerbrinkpark.

Uitvoering:

Stadsdeelmanagement organiseert een werkatelier met bovengenoemde partijen. Dit werkatelier wordt de bron voor nieuwe kansrijke initiatieven in de wijk. Daarnaast zijn in het kader van dit kruispunt de volgende nieuwe initiatieven genomen.

- In samenwerking met Het Stedelijk Lyceum en de partners in de wijk worden ideeën verzameld om de jeugd bewust te maken van de maatschappelijke omgeving en hun eigen verantwoordelijkheid daarin.
- De organisatie van Veilinghuizen voor jongeren. Jongeren tussen 14 en 20 jaar worden uitgenodigd een wens in te dienen bij het Veilinghuis en uitgedaagd om door middel van samenwerking met anderen deze wens uit te voeren. Uiteindelijk moet dit leiden tot verbetering van de leefbaarheid in Stadsdeel Zuid.

Kruispunt 8: Buurtsoap Nieuwe Noabers

Noabers is een terugkerende soap, met bewoners uit de Wesselerbrink als acteur. Hij wordt uitgezonden op lokale / regionale televisie. In de Wesselerbrink komt de komende 10 jaar een herstructurering op gang die zijn weerga in de regio niet kent. De soap laat zien: wat betekent zo'n herstructurering voor de bewoners? Hij laat vooral ook het leven van de bewoners zien, en hoe ze met elkaar optrekken. We volgen enkele gezinnen en/of individuen uit de Wesselerbrink, met een spreiding van culturen, jong / oud, oude bewoners / nieuwe instroom en brinken door de wijk.

Het gewone leven van individuen is uitgangspunt, wellicht gedramatiseerd en/of begeleid met acteerklassen. Het moet meer zijn dan een realityshow, wil het effect van een soapserie er zijn. Elke aflevering eindigt met een cliff-hanger voor de volgende keer. Het is enigszins gedramatiseerd, maar wel met wat de bewoners in hun dagelijks leven overkomt als uitgangspunt. Geen acteurs, bewoners spelen zelf. Wel een scriptschrijver met verantwoordelijkheid (trots overbrengen). Géén realityshow.

Betrokkenen:

- videoteam Zuidwijken.
- lokale / regionale televisie.
- nog te benaderen: woningcorporatie, Stichting Wijkwelzijn Zuid, culturele instellingen, subsidiegevers.

Uitvoering:

Momenteel wordt er gesproken met de Stichting Lokale Omroep Enschede. Het gaat vooral om aanpassingen van de technische infrastructuur en uiteraard de financiële consequenties. Het Video Team Wesselerbrink is hierbij betrokken. Het Video Team is versterkt met redactie en presentatie; hieruit is TV Zuid ontstaan. TV Zuid streeft naar regelmatige uitzendingen via de Lokale Omroep. TV Zuid kan haar faciliteiten aanbieden aan de soap.

Communicatie en Promotie

Communicatie met bewoners

Veel informatie wordt in de vorm van 'free publicity' gegeven. Er worden artikelen en persberichten gestuurd naar wijkbladen, het huis aan huis blad en de lokale dagbladen. Bovendien worden actualiteiten en ontwikkelingen van de projecten van de Kultuurstraat bijgehouden op de website: www.enschede.nl.

Daarnaast zijn er regelmatig gesprekken met bewoners en met brinkcommissies. De gesprekken richten zich op de drie peilers: trots, noaberschap en uniek en geliefd. Tevens wordt er informatie gegeven over de achtergronden van de Kultuurstraat. Het ligt in de bedoeling om voortaan een lid van de wijkraad bij deze gesprekken te betrekken. Via de maandelijkse vergaderingen van de Wijkraad Wesselerbrink wordt de stand van zaken doorgesproken.

Communicatie met professionals en politici

Maandelijks wordt de voortgang van projecten besproken in het stadsdeelteam. In dit team zijn instellingen die zich met de buurt bezighouden (zoals wijkpolitie, stadsdeelbeheer, welzijnswerk en dergelijke) vertegenwoordigt.

De stadsdeelcommissie van de gemeenteraad vergadert maandelijks in het stadsdeel. Projecten uit de Kultuurstraat staan hier regelmatig op de agenda. Diverse raadsleden zijn ambassadeurs van de Kultuurstraat: zij hebben sociaal-maatschappelijke projecten uit de Kultuurstraat geadopteerd.

In de stedelijke commissie is één keer een presentatie van de Kultuurstraatprojecten gegeven.

Interne communicatie

Collega's van vakafdelingen en stadsdelen worden regelmatig via overleg en werkbesprekingen geïnformeerd. Bovendien zijn er presentaties gegeven voor de andere stadsdeelmanagementteams, het cluster Ruimtelijk Beleid en de programmaraad van de Dienst Maatschappelijke Ondersteuning.

Vanaf 2006 geven de uitgangspunten en projecten van de Kultuurstraat richting aan alle activiteiten van het Stadsdeelmanagementteam Zuid.

Promotie

Zowel het Plan van Aanpak als de methode Leefsturing vormen de basis voor promotieactiviteiten. In het kader van de IPSV subsidie is verspreiding van de aanpak en resultaten opgenomen als voorwaarde. De methode Leefsturing is beschreven in een aparte publicatie 'Leefsturing, methode en aanpak Kultuurstraat Wesselerbrink' en opgenomen in www.leefsturing.nl. Er zijn inmiddels diverse gelegenheden gevonden om het gedachtegoed Kultuurstraat te bespreken en onder de aandacht te brengen van professionals.

Congressen in 2005

1. Tijdens het VROM-congres 'mijn wijk in uitvoering' is de Kultuurstraat als geheel gepresenteerd.
2. De Kultuurstraat heeft de Ecorys Herstructureringsprijs tijdens het congres over herstructurering van de woningmarkt ontvangen. Het congres werd door Ecorys, een internationaal adviesbureau samen met het ministerie van VROM georganiseerd. Het project werd aangewezen als het meest innovatieve en oplossingsgerichte herstructureringsplan.
3. Tijdens het Habitat platform op wereldhabitatdag is de Kultuurstraat in een workshop gepresenteerd.
4. Tijdens de Inta-conferentie in Parijs is de Kultuurstraat gepresenteerd vanuit de vraag wat deze aanpak op zou kunnen leveren voor de aanpak van stadswijken in Midden- en Oost-Europa.

Presentaties

Er zijn in 2005 diverse ontvangsten in Enschede geweest waarbij de Kultuurstraat is gepresenteerd. Hierbij zijn ook medewerkers of vrijwilligers van andere instellingen uit de Wesselerbrink betrokken.

1. LPB-platform wijkgericht werken
2. Bijeenkomst van het CDA
3. Woonfestival Provincie Overijssel
4. Bezoeken van diverse gemeenten

Publicaties

1. Stedelijke vernieuwing: van 'Government' naar 'Governance, een praktijkmethode.'
2. 'Leefsturing in de Kultuurstraat,' in de special Sociaal kapitaal; betrokken bewoners bouwen betere buurten; wooninnovatiereeks nr. 6, 2005.
3. 'Brinkcultuur verbindt,' in de special Sociaal kapitaal; betrokken bewoners bouwen betere buurten; wooninnovatiereeks nr. 6, 2005.
4. 'De stad doet een stap terug,' in GSB / blad nr 5, december 2005.
5. 'Leefsturing,' in In de steigers, nr. 3, december 2005, een kwartaalbijlage van het VNG magazine.
6. Aedes magazine; artikel over de voorzieningencorporatie, nog te verschijnen in eerste kwartaal 2006.
7. publicaties op diverse sites.

Algehele organisatie en aansturing

Het stadsdeelteam is verantwoordelijk voor de bewaking van de uitgangspunten uit het Plan van Aanpak en voor het stimuleren van de uitvoering van de diverse projecten. Stadsdeelmanagement is trekker dan wel initiator.

Per kruispunt wordt jaarlijks een atelier georganiseerd. De bedoeling hiervan is om de projecten te evalueren en nieuwe initiatieven te genereren.

Wesselerbrink: dorps wonen in de groene stad

Colofon

Dit plan van aanpak voor de Kultuurstraat is ontstaan dankzij actieve bijdragen van:

inwoners:

1. dhr Abdo, bewoner Wesselerbrink, Syrisch-Orthodoxe kerk
2. mw A. van de Berghe, bewoonster Wesselerbrink
3. dhr Z. Dag, bewoner Wesselerbrink, Syrisch-Orthodoxe kerk
4. mw T. Eliveld, wijkraad Wesselerbrink
5. dhr C. van Gelder, wijkraad Wesselerbrink
6. dhr H. Gouriye, bewoner Wesselerbrink, kunstenaar, Suryoye-afkomst
7. dhr M. Gurkan, Aram (belangenvereniging Suryoye)
8. dhr H. de Jong, bewoner Wesselerbrink
9. dhr E. Jonker, Wesselerbrink Wijkraad, voorzitter
10. mw H. Keskin, bewoonster Wesselerbrink
11. mw C. van der Linden, seniorensociëteit Wesselerbrink
12. dhr T. Niemeijer, wijkraad Wesselerbrink
13. dhr P. Shamas, AMVE (Assyrisch Mesopotamische Vereniging Enschede)
14. dhr A. Tunc, voorzitter Aram (belangenvereniging Suryoye)

visionair / creatief denkers:

15. dhr J. Bron, Stadsdeelmanager Noord
16. mw S. van der Eerden, kunstenares
17. dhr A. van Gils, gemeente Enschede, gemeentesecretaris
18. mw P. Groen, kunstenares
19. dhr R. Hagens, directielid Woondrecht Dordrecht, bestuurslid European, adviseur Woonbron Maasoevers
20. dhr J. Hofman, Hofman Allianties, docent sociale cohesie
21. dhr B. ter Horst, Stadsdeelmanager Centrum
22. dhr M. van Leent, zelfstandig adviseur maatschappelijk vastgoed
23. mw M. Lodewijks, Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW)
24. dhr D. Lohuis, Ontwerpbureau Puntkomma
25. dhr H. Maartens, sociaal projectleider Voorzieningencluster Roombeek
26. dhr L. van der Ree, directeur Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer
27. dhr J. Vaessen, reclamebureau Impact Media

28. mw K. de Vries, Miss Marple
29. dhr T. de Weger, wethouder Enschede

investeerdere:

30. mw H. Flore, Onderwijs Wijkplatform, coördinator wijkplatform Zuid
31. dhr J. Griepink, Verzorgingshuis Breederveld, hoofd Extramurale Zorg
32. dhr R. Hoff, Woningcorporatie Volion, directeur
33. dhr A. van der Kaay, Posten, zorgcentrum, directeur
34. dhr R. Kalsbeek, Woningcorporatie Domijn, manager relatiebeheer en wonen (leefbaarheidsconsulent)
35. dhr M. Kamp, DC Ontwikkelingsmaatschappij (winkelcentrum)
36. dhr H. Kamphuis, Woningcorporatie Domijn, manager Vastgoed
37. dhr J. Kappers, hoofd Vastgoedbedrijf Enschede
38. dhr K. Koopmans, Winkelcentrum, voorzitter winkeliersvereniging
39. dhr G. van der Meer, DC Ontwikkelingsmaatschappij (winkelcentrum)
40. mw A. van Ritbergen, Woongroep Twente
41. dhr P. Rutgers, directeur Woningcorporatie Domijn
42. dhr J. Waccary, Twentehallen, directeur
43. dhr W. Westerhof, DC Ontwikkelingsmaatschappij (winkelcentrum)
44. mw I. Westerink, Gezondheidscentra Enschede, directeur
45. dhr R. Zeegers, Woningcorporatie Volion, consulent

professionals in de wijk:

46. mw M. van den Berg, Politie, chef afdeling Enschede Zuid
47. dhr P. Brockhus, Stichting Wijkwelzijn Zuid, directeur
48. mw R. Bruijs, Stichting Wijkwelzijn Zuid
49. dhr Burink, Stadsdeelbeheerder
50. mw S. Damhuis, Stichting Wijkwelzijn Zuid
51. mw H. Gouma, Stichting Wijkwelzijn Zuid
52. mw H. Jansma, Stichting Wijkwelzijn Zuid
53. dhr B. Hempen, Politie, wijkagent
54. dhr F. Hijlkema, Stadsdeel Enschede Zuid, beheer
55. mw N. Ilgun, Zorgcentrum, Voorlichter Eigen Taal en Cultuur en gezondheid

- 56.. mw M. Krabbenborg, Thuiszorg Enschede Haaksbergen, divisiemanager care Zuid
- 57. dhr W. Kuut, projectmedewerker stadsdeel Zuid
- 58. mw M. Mos, ROC
- 59. dhr J. Noordman, Prins Mauritschool, directeur
- 60. mw De Vries, Activa, activering en werkgelegenheid
- 61. dhr H. Zwartbroek, Politie, jeugdagente

beleidsmakers:

- 62. dhr H. van As, gemeente Enschede, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO)
- 63. dhr C. Bloemers, DMO, adviseur cultuurbeleid
- 64. dhr D. Diederix, Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer (DSOB), stedenbouwkundige
- 65. dhr F. Dinkla, DSOB, omgevingsmanager
- 66. dhr P. van Gessel, DSOB, volkshuisvesting en wonen
- 67. mw Y. Grimm, DSOB, coördinator ruimtelijke strategie
- 68. dhr J. van den Heuvel, gemeente Enschede, Concerncommunicatie
- 69. dhr G. Jutten, DMO, programmanager
- 70. dhr R. Kokhuis, DMO
- 71. dhr D. Laan, DMO, coördinator brede school
- 72. dhr R. Oldejans, DSOB, senior projectleider
- 73. mw S. Remmers, DMO, adviseur
- 74. dhr J. Schiphorst, DMO, consulente sportactivering

en verder:

- de stadsdeelwethouder A. Le Loux
- de leden van de Stadsdeelcommissie Zuid
- de leden van het Stadsdeelteam Enschede Zuid
- Stagiairs Enschede Zuid: dhr M. van de Meiden, mw. S. Elferdink, dhr M. Bruil
- Ondersteuning en communicatie: mw M. Driessen en mw E. Daling-Wiegman

opdrachtgeverschap en projectleiding: Stadsdeelmanagement Enschede Zuid

- dhr M. Verhijde
- mw A. Oude Vrielink

opdrachtnemerschap, projectadvisering en realisatie: Stipo Consult (Amsterdam)

- dhr H. Karssenbergh
- dhr K. Jansen
- dhr M. Bouwens

Meer informatie?

Stadsdeelmanagement Enschede Zuid

*dhr M. Verhijde
mw A. Oude-Vrielink*

De Reulver 100
7544 RT Enschede
T: 053 - 4750 450 / 451

a_oudevrielink@enschede.nl
www.enschede.nl -> stadsdelen -> zuid

Stipo Consult Amsterdam

dhr. H. Karssenbergh

Antillenstraat 43
1058 GZ Amsterdam
T: 020 - 42 33 690

hkarssenbergh@stipo.nl
www.stipo.nl

Stadsdeel Enschede Zuid en Stipo Consult - maart 2006